Leto XXIV., št. 15 — Ljubljana, četrtek 20. januarja 1944 — Preis — Cena 1.— L

Upravništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5. Telefon št. 31-22, 31-23, 31-24

Inseratni oddelek: Ljubljana, Puccinijeva ulica 5 — Telefon št. 31-25, 31-26
Podružnica Novo mesto: Ljubljanska cesta 42
Izključno zastopstvo za oglase za Italijo in inozemstvo: UPI S. A., MILANO

Računi: za Ljubljansko pokrajino pri poštnočekovnem zavodu št. 17.749, za ostale kraje Italije Servizio Conti Corr. Post. No 11-3118

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka. Naročnina znaša mesečno Lir 18.— za inozemstvo vključno »Ponedeljskim jutrom« Lir 36.50.

Uredništvo: Ljubljana, Puccinijeva ulica štev. 5, telefon štev. 31-22, 31-23, 31-24.

Rokopisi se ne vračajo.

Weiterhin schwere Kämpfe

nördlich des Ilmensees, südlich Oranienbaum und westlich Retschiza — Angriffe auch an der süditalienischen Front

Aus dem Führerhauptquartier, 19. Jan. DNB. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Am Brückenkopf Nikopol und nordwestlich Kirowograd blieben auch gestern schwächere Angriffe der Sowjets erfolglos. Im Gegenangriff wurde eine Einbruchsstelle aus den letzten Kampftagen geschlossen.

Im Raum von Shaschkoff und Pogrebischtsche sowie südwestlich Nowograd—Wolynsk scheiterten mehrere feindliche Angriffe.

Westlich Retschiza dauern die schweren Kämpfe mit unverminderter Heftigkeit an.

Nordwestlich und nördlich Newel wiederholten die Bolschewisten ihre Angriffe. Sie wurden abgeschlagen. Eine Einbruchsstelle wurde im Gegenangriff nach hartem Kampf bereinigt.

Nördlich des Ilmensees, südlich Leningrad und südlich Oranienbaum setzten die Sowjets ihre Durchbruchsversuche mit steigender Heftigkeit fort. Sie wurden in erbitterten Kämpfen abgewiesen oder aufgefangen.

In den Kämpfen im Südabschnitt der Ostfront hat sich die schlesische 320. Infanteriedivision unter Führung des Generalleutnants Postel besonders ausgezeichnet.

An der süditalienischen Front trat der Feind östlich des Golfes von Gaeta nach starker Artillerievorbereitung mit mehreren Divisionen gegen unseren Westflügel zum Angriff an. Die Kämpfe sind dort im vollen Gange.

Ogoljufani izdajalski goljufi

Beden konec izdajstva badoglijevcev v Grčiji

(SS—PK) 18. jan. DNB. (Od SS vojnega poročevalca Josepha von Gleitscheka.) — Ko je bila v Rimu objavljena Badoglijeva sramotna kapitulacija, je mislila tudi v Grčiji se nahajajoča italijanska častniška klika, da je prišel njen trenutek in se je pričela javno pogajati s tolovaji in angleškimi posredovalci, s katerimi je že prej navezala stike. V Tesaliji je takoj stopil divizijski general Infante v zvezo s tolovajskim kolovodjem Sarafisom in angleškim polkovnikom Christom ter jima obljubil kot protiplačilo za neoviran povratek v Italijo izročitev vsega orožja. Anglo-Američanom se je torej nudila enkratna prilika, da padejo Evropi v bok, saj je ostala Evropa po tem strašnem izdajstvu z enim udarcem brez branilcev. Sicer so bile v posameznostih težkoče, ker je Infante zamrzil Grke, vendar ga je Anglež sprejel pod svoje osebno varstvo in je znal vse tako urediti, da so bile vzlic početnemu, čeprav slabotnemu odporu generala Giudica končno vse italijanske posadke zbrane in razorožene na nekem področju, določenem od tolovajev. Del častnikov se je temu seveda upri in je s svojimi podčastniki in moštvom takoj stopil pod nemško poveljstvo.

Infante je menil, da se je s tem izdajstvom, ki je prineslo Angležem toliko prednosti, zagotovil posebno hvaležnost svojih sopogodbenikov. Tolpe je opremil z najmodernejšim orožjem, jim izročil velike množine goriva in živil in kar je bilo za nadaljnje načrte Anglo-Američanov bistveno, predal jim je glavno cesto proti Albaniji. Ker je že prej, ko bi moral varovati vso Grčijo, zatisnil eno oko in dopustil zgradnjo nekega tolovajskega letališča na pogorju zapadne Tesalije, je pač računal sedaj na primerno plačilo, vendar pa ga je dosegla usoda vseh izdajalcev. V trenutku, ko so bili italijanski vojaki brez obrambe, so jih tolovaji napadli in popolnoma izropali. Kdor se je upiral, je bil brez usmiljenja enostavno pobit.

Nato se je pričel pohod skozi Grčijo. Infante se je sicer skliceval na privolitev povratka v Italijo, toda Anglež ga je potolažil. Medtem so se tudi Američani vmešali in so tako prišli izdajalski vojaki, s katerimi so postopali kakor z vojnimi ujetniki, sedaj pod trojno poveljstvo, kar je še povečalo zmešnjavo. Enkrat so bili poslani sem, drugič zopet popolnoma drugam. Ob najslabši prehrani so jih gnali skozi Grčijo nekako proti zapadu, ne da bi jim bilo omogočeno spoznati pravo smer.

Končno so našli zanje primerno uporabo. Z nastopom deževnega jesenskega vremena je postalo letališče v gorovju neuporabno. Od konca oktobra ni bilo tam več možno pristajanje in morali so se omejiti, da so s padali odmetavali municijo, orožje, obleko in za nadaljevanje tolovajske vojne neizogibno potrebne zlate dolarje. Ker pa je bilo to stanje nevzdržno, so 4000 Italijanov poslali na popravilo tega letališča. Vsi so bili skupno s svojimi razvajenimi častniki stlačeni v par hišah nekdanjega gorskega zdravilišča, kjer so bili slabo oblečeni in zmrzujoči v nezakurjenih sobah ob malenkostni prehrani izročeni surovemu in zaničljivemu postopanju tolovajev, kar so si itak zaslužili. Niti pojma niso imeli, da je med tem nemška vojska skupno z oddelki SS pričela čistiti tolovajska področja Grčije. Pripovedovali so jim, da sta Grčija in Italija že očiščeni Nemcev, da stojijo neposredno pred kapitulacijo osi in da bodo nato poslani v svojo domovino.

V tem času so prodrli nemški oddelki v Albanijo in iz Tesalije tudi že na glavno cesto in so v kratkem vzpostavili zvezo. Pri tem jim je padlo v roke poleg municije, orožja in nekega angleškega oddajnika tudi velik del zlatih dolarjev. Na letališču pa je general Infante hrepeneče čakal prvega pristanka kakega letala, da bi se z njim podal v Kairo. Njegova vloga v Grčiji je bila doigrana. Sedaj je hotel pustiti svoje moštvo prav tako na cedilu, kakor je prej izdal svojega zaveznika.

Toda do tega ni več prišlo. Oddelki SS in oddelek fašističnega gorskega topništva je prodrl preko dveh pogorij, na katerih so tolovaji v starih samostanih zgradili obrambno črto, prav do letališča. Tolovaji so v paničnem strahu zbežali skupno s svojimi angleškimi in ameriškimi častniki. Ni jim bilo več možno, da bi počakali prvo polno luno v decembru, ko bi moralo odskočiti na letališče 800 angleških padalcev.

Del zajetih Italijanov, katere so prepričali, da jih bodo Nemci takoj postrelili, je zbežal z njimi. Ostale so našli Nemci popolnoma onemogle, v samih capah, bolne in zmrzujoče v vlažnomrzlem vremenu. Med njimi je bil tudi general del Giudice. Že štiri dni niso dobili ničesar jesti. Kot sestradani volkovi so planili na ponujeno jim hrano. Ogoljufani goljufi!

Milan, 18. jan. R. »Corriera della Sera« poroča iz Rima, da je Badoglio ukazal v Lizboni bivajočim italijanskim diplomatom, naj se takoj vrnejo v Italijo, ti pa hlinijo bolezni in vse vrste druge vzroke, da jim ne bi bilo treba izpolniti povelja.

Anglosaška odvisnost od Moskve

Anglo-Američani ne morejo izvajati na Stalina nobenega pritiska

Stockholm, 18. jan. R. »Stockholms Tidningen« ugotavlja v poročilu iz New Yorka o poljsko-sovjetskem sporu, da sedaj Anglo-Američani niso v stanju izvajati kakega pritiska na Stalina, ker namerava reševati vzhodnoevropske probleme brez vmešavanja zapadnih sil.

S tem so vendar odstranjeni poslednji dvomi. Kdor še pričakuje, da bosta Anglija in Amerika vsaj s prstom namignili Kremlju v korist Poljske, ki sta jo pognali v vojno, je sedaj že lahko spregledal. Anglija in Amerika točasno sploh ne moreta niti izvajati nikakšnega pritiska na sovjetsko vlado, pravi »Stockholms Tidningen«, mi pa dodajamo: Saj sploh niti ne mislita, da bi skušali pripraviti Stalina na kakršen koli način k popustljivosti v poljskem vprašanju. Odkar so Anglo-Američani v Kairu in Teheranu podpisali listino, s katero prepuščajo v primeru zavezniške zmage Evropo Sovjetski zvezi, so se sami odrekli vsakemu pravu in možnosti da soodločajo v evropskih vprašanjih. Anglija in Amerika potrebujeta Sovjetsko zvezo in morata storiti vse, da jo ohranita pri dobri volji in da bi Stalin še naprej pošiljal v borbo množice ljudi in gradiva. Zato tudi početa ničesar podvzeti v poljskem vprašanju. Vsa zadeva jim ni toliko vredna, da bi se jim izplačalo pričeti spor s Stalinom, ki je v teh stvareh kakor je dokazal njegov osorni odgovor Wilkieju, izredno občutljiv. Po grobem »Pravdinem« odgovoru na hlapčevsko izjavo poljske begunske vlade pa je Londonu in Washingtonu bržkone popolnoma prešlo veselje, da bi tvegala zgolj še besedico za poljsko vprašanje.

Poljsko-sovjetski spor očitnje popolnoma jasno odvisnost Anglije in Amerike ob boljševizma in kaže anglo-ameriško hlapčevstvo, če izrazi Kremelj kako željo ali postavi kako zahtevo.

Ženeva, 19. jan. R. »Mi ne nameravamo vztrajati na svobodi baltskih držav ali vzhodne Poljske«, je izjavil ameriški senator Robert Taft. Tako pripravljajo javnost Zedinjenih držav počasi na rezultate teheranske kramarske kupčije z boljševiki.

Ženeva, 18. jan. R. »Resnične vesti o sporu med Sovjetsko zvezo in poljsko begunsko vlado se prikrivajo Američanom in Angležem«, je izjavil znani dolgoletni komentator Columbijske radijske družbe Eduard Murrow.

Evangeljska cerkev v Latviji proti boljševizmu

Riga, 18. jan. R. Poglavar latiške luteranske cerkve nadškof prof. dr. F. Grinbergs je podal o boljševizmu naslednjo izjavo:

»Pod vtisom sovjetskih namer proti Latiški nastopam odločno proti lažnjivemu zatrjevanju Moskve da si želi latiški narod svojo osvoboditev s pomočjo boljševizma. S svojim stališčem, svojim delom in borbo svojih hrabrih legijonarjev se je latiški narod jasno in nedvomno postavil proti boljševizmu in trdno upa, da mu bo zvesto bratstvo v orožju njegovih legijonarjev s proslavljenimi nemškimi vojaki prineslo srečno bodočnost in bo ohranilo dragocene kulturne dobrine Evrope pred propastjo.

O verskem prikrivanju Sovjetske zveze lahko samo rečem, da je bila še l. 1940 državna politika boljševizma protiverska, kakor je razvidno iz prepovedi vseh listov verske vsebine, uničenja cerkvenih pesmaric in vseh verskih knjig sploh. Vse cerkveno premoženje je bilo podržavljeno in duhovniki pregnani iz stanovanj. Takoj je bilo uvedeno brezbožniško gibanje, ki bi naj s svojimi protiverskimi razstavami vplivalo na latiški narod.

Latiški narod pa stoji z molitvami in dejanji za svojimi legijonarji, ki skupno z nemško vojsko ščitijo deželo in narod pred boljševizmom.«

Pravičnost ali kaos

Bukarešta, 18. jan. R. Ob zaključku rumunskega cerkvenega kongresa je imel namestnik ministrskega predsednika, prof. Mihail Antonescu, govor, v katerem je izjavil, da bo svet v bodočnosti vladala pravičnost ali pa bo ves svet znova pognan v kaos.

Še nadalje težki boji

severno od Ilmenskega jezera, južno od Leningrada, južno od Oranienbauma in zapadno od Rečice — Napadi tudi na južnoitalijanskem bojišču

Führerjev glavni stan, 19. jan. DNB. Vrhovno poveljništvo oboroženih sil objavlja:

Na nikopoljskem predmostju in severnozapadno od Kirovgrada so ostali tudi včeraj slabotnejši sovjetski napadi brezuspešni. V protinapadu je bil zajezen neki vdor iz zadnjih bojev.

Na področju pri Žaškovu in Pogrebišču ter južnozapadno od Novograda Volinska se je izjalovilo več sovražnikovih napadov.

Zapadno od Rečice se nadaljujejo težki boji z nezmanjšano silovitostjo.

Severnozapadno in severno od Nevelja so ponovili boljševiki svoje napade. Bili so odbiti. Neki vdor je bil s protinapadom po hudem boju očiščen.

Severno od Ilmenskega jezera, južno od Leningrada in južno od Oranienbauma nadaljujejo sovjetske čete z naraščajočo silovitostjo svoje poizkuse prodora. V ogorčenih bojih so bili odbiti ali prestreženi.

V bojih v južnem odseku vzhodnega bojišča se je posebno odlikovala 320. pehotna divizija pod poveljstvom generalnega poročnika Postela.

Na južnoitalijanskem bojišču je prešel sovražnik vzhodno od zaliva Gaete po močni topniški pripravi z več divizijami v napad proti našemu zapadnemu krilu, kjer so boji v polnem teku.

Nezmanjšana silovitost zimske bitke na vzhodu

Berlin, 18. jan. DNB. Ponovna sestrelitev 214 sovjetskih oklopnikov dne 17. januarja kaže, da se zimska bitka na vzhodu nadaljuje z nezmanjšano silovitostjo. Nad polovico teh oklopnikov je bilo uničenih zgolj v odsekih bojišča med Ilmenskim jezerom in Oranienbaumom. Tu je sovražnik povečal še nadalje svoje napore, da bi še razširil malenkostne uspehe svojih dosedanjih napadov z uporabo močnih oklopnih sil severno od Ilmenskega jezera, kjer so lovski polki krvavo odbili preko zamrznjenega Volhova napadajoče sovjetske čete in v zadnjih štirih dneh uničili 57 oklopnikov, nadalje pri višinah Pulkovo južnozapadno od Leningrada ter na južnem robu frontnega loka pri Oranienbaumu. Na severni obali Ilmenskega jezera pa so napadle nemške čete in zožile neki tamkajšnji vdor nasprotnika. Najjačje sunke je sovražnik izvedel s področja Leningrada proti jugozapadu in iz Oranienbauma proti jugovzhodu. Boljševiki hočejo tudi za ceno velikih izgub prodreti izpostavljeno nemško fronto med Leningradom in Oranienbaumom do Kronštatskega zaliva. V teku bojev se je razvila oklopna bitka, pri kateri je bilo sestreljenih 69 izmed 100 napadajočih sovjetskih oklopnikov. Na obeh težiščih je bilo skupno uničenih 91 sovražnikovih oklopnikov. Vzlic veliki uporabi ljudi in orožja niso utegnili boljševiki ponovno doseči nobenega uspeha.

36 nadaljnjih oklopnikov so uničile v izpremembi polnih, vendar krajevno omejenih spopadih nemške čete južnozapadno od Vitebska. Najhujši boj se je tu razvil na nekem starejšem vdornem področju, s katerega so poizkušali boljševiki prodreti dalje z dvema bataljonoma in 27 oklopniki. Nemški grenadirji, podprti s težkim topništvom in težkim protioklopnim topništvom, so prestregli sunek, uničili sovražnikovo pehoto in pognali njene ostanke po sestrelitvi 21 sovjetskih oklopnikov nazaj.

Na južnem delu srednjega odseka bojišča so poizkušali znova napadajoči boljševiki zapadno od Rečice prav tako razširiti dosedanje vdore. Energični protisunki so izjalovili sovražnikove namere. Na drugem mestu je bilo vendar zaradi obkolitve izgubljeno neko izpostavljeno oporišče, čigar posadka na se je v hudih bojih utegnila prebiti na novo glavno bojno črto. Nepregledno ozemlje z mnogimi gozdovi, močvirji in rekami je olajševalo presenetljive sovražnikove napadalne operacije. Obramba je zahtevala tu pogosto od nemških čet izpolnitev težavnih nalog.

Na južnem odseku vzhodnega bojišča boljševiki prav tako niso uspeli proti odporu nemških čet. Severnovzhodno od Kerča so bili ponovno krvavo zavrnjeni pri njihovih ponovnih sunkih proti višinam, za katere so bili že prejšnji dan hudi boji. Severnozapadno od Kirovgrada so bili prav tako hitro zaustavljeni boljševiški napadi, čeprav je tukaj zbral sovražnik na dveh težiščih sedem strelskih divizij, številne baterije in močne oddelke bojnih letal. Zgolj na severnem težišču je sovražniku mimogrede uspel vdor pri čigar čiščenju pa je bilo sestreljenih 20 sovjetskih oklopnikov.

Nemške čete, napadajoče na področju Žaškova, so navzlic ojačenemu sovjetskemu odporu zavzele več krajev in jih po sestrelitvi 26 oklopnikov in odbitju vseh boljševiških protisunkov tudi obdržale v svojih rokah. Razen tega so uničile ali zaplenile v bojih 33 oklopnikov in težkih topov 179 topov vseh kalibrov, 110 protioklopnih pušk, 77 tovornih avtomobilov in številno ročno strelsko orožje.

Ženeva, 18. jan. R. O položaju na vzhodnem bojišču razpravlja vojaški dopisnik »Daily Maila« Liddell Hart. Dogodki zadnjih tednov, tako piše, so ponovno ovrgli senzacionalne izjave, po katerih se je poletila nemške vojske panika. To so bile zgolj želje, ki se zopet enkrat niso izpolnile.

Nad 2000 zmag lovske jate Richthofen

Berlin, 18. jan. R. Te dni je lovska jata Richthofen pod poveljstvom komodora, nosilca hrastovih listov, majorja Mayerja, ki od pričetka zapadnega vojnega pohoda neprekinjeno deluje ob Kanalu, prekoračila 2000. letalsko zmago.

Prvič je bilo doseženo, da je neka jata na zapadu dosegla tako visoko število sestrelitev. Zaradi izredno težavnih pogojev bojevanja proti anglo-ameriškemu letalstvu predstavlja to izreden uspeh. Ta jata je dala doslej 20 dosilcev viteškega križca in 6 nosilcev hrastovih listov k viteškemu križcu Železnega križa.

Sovražnikovi napadi v Abrucih razbiti

Berlin, 19. jan. DNB. V Abrucih so bili 17. januarja v odseku Američanov razbiti sovražnikovi napadi na 2.021 m visoki Monte Mare. Napadalci so imeli občutne izgube. V severnovzhodnem gorovju gorovja Maiella so nemške napadalne čete presenetljivo napadle in izčistile neko sovražnikovo oporišče. Na skrajnem levem krilu pri Villa Tommaso in ob obeh straneh jadranske obalne ceste so angleške čete 17. januarja po močni topniški pripravi večkrat napadle v moči bataljona, vsi sunki pa so bili prestreženi v strnjenem obrambnem ognju pred nemško glavno bojno črto.

Bombardiranje sovražnikovih postojank v južni Italiji

Berlin, 18. jan. R. Na južnoitalijanskem bojišču so 16. januarja jate bojnih letal večkrat napadle sovražnikove izhodiščne postojanke na zapadnem odseku fronte. Posebno težko je bil zadet neki kraj ob vznožju nekega pogorja, v katerem je bilo polno vozil in čet. V nizkem poletu so bili zažgani s polnimi zadetki bomb težkega kalibra številni z municijo in gorivom natovorjeni tovorni avtomobili. Neka druga jata je v nizkem poletu napadla v neki gorski kotanji pripravljene motorizirane edinice pehote. Nemška letala, ki so presenetljivo napadla nad negozdnatim pogorjem, so z bombnimi zadetki in strelskim orožjem povročila dokaj razdejanj v teh kolonah. Spremljajoči nemški lovci so sestrelili iz nekega oddelka bombnikov dve ameriški letali tipa »Boston«.

V Neaplju se komaj še dobi kočček kruha

Rim, 19. jan. R. Kakor javljajo iz Neaplja, se tam vedno bolj slabšajo prehranjevalne razmere. Dnevni obrok kruha je sedaj tako majhen, da je prebivalstvo dobesedno izpostavljeno sestradanju. Razen tega je tudi kruh sam izredno slab. Tudi na črni borzi so zelo redka najpotrebnejša živila, njihove cene pa so dosegle bajne višine.

Zaradi epidemij, ki so izbruhnile v Neaplju, vlada v mestu skoraj grobna tišina. Ta vtis še ujačuje ustavitev vsega javnega prometa. Železnica sploh ne obratuje več in tudi pošta in brzojav sta ustavila svoje delo.

General Gambara na južnem italijanskem bojišču

Rim, 19. jan. R. Šef genralnega staba republikansko-fašistične vojske general Gambara je obiskal te dni na južnem bojišču mlade vojake letnikov 1924 in 1925 ter jim je sporočil pozdrave Duceja in maršala Grazianija.

Eisenhower o poletevski ofenzivi v Italiji

Stockholm, 19. jan. R. O vojni v južni Italiji je izjavil general Eisenhower v Londonu, da angloameriške čete sicer ne napredujejo vsak dan po 20 milj, vendar pa so »dovolj storile«. Pred nekaj tedni, ko je bilo izdano geslo o praznovanju Božiča v Rimu, se ni Eisenhower s tako malim zadovoljil.

Badoglio je vsega kriv

Stockholm, 18. jan. R. Londonski dopisnik »Timesa« priznava v nekem novejšem poročilu slab prehranjevalni položaj v južni Italiji. Dopisnik poudarja, da navzlic vsem ukrepom AMGOTa ni uspelo zboljšati prehranjevalnega položaja. »Times« dokaj črno gleda bodočnost in pričakuje, če ne bodo v prihodnjih mesecih uvozili dovolj živil na ozemlje, zasedeno po zaveznikih, najresnejše zapletljaje.

Angleži pa že sedaj skrbno iščejo osebo, kateri bi naprtili vso odgovornost. Tako doznava »Timesov« dopisnik, da bo baje Badoglijevi vladi ponovno poverjeno vodstvo uprave, in upa, da bo ta upravni aparat imel pri obnovi gospodarskega življenja v zasedeni Italiji več uspeha kakor AMGOT.

Potem, ko so Angloameričani odpeljali vse zaloge živil iz zasedenih delov Italije in ko sta bila dežela in narod po vseh pravilih angleške umetnosti izropana in izmozgana, iščejo sedaj osebo, ki naj bo vsega kriva in odgovorna za slabo gospodarstvo. To je tipičen angleški običaj, ki ga v tristoletni zgodovini angleškega izkoriščanja sveta vedno znova najdemo in smo ga nazačnje utegnili v posebno drastični obliki ugotoviti v Indiji. Te politične metode pač spadajo k angleški politiki izkoriščanja in se teh prekaljenih metod tudi drže, ker se zavedajo tradicije.

Viktor Emanuel čaka na primeren trenutek

Ženeva, 19. jan. R. Badoglijev »notranji minister« Vito Reale je izjavil Reuterjevemu zastopniku, da bo Viktor Emanuel odstopil, »čim bo nastopil primeren trenutek«.

Potresna katastrofa v Argentini

Splošno narodno žalovanje

Buenos Aires, 19. jan. R. Preživele v San Junanu so s tovornimi avtomobili in železnico prepeljali v Mendozo, kjer je bilo že vse pripravljeno za sprejem. Skupno so doslej izkopali 1500 trupel, vendar smatrajo, da je vsaj še 3000 trupel pod razvalinami. Zato bodo oblasti bržkone pustile zažgat vse mesto, da preprečijo epidemije. Položaj preživelih je izredno težaven, ker povzročajo novi potresni sunki med njimi splošno vznemirjenje in nastop tropskega deževja skoraj onemogoča prebivanje v improviziranem šotorskem mestu. Po navodilu prezidenta bodo predvsem evakuirani osiroteli otroci, ki med razvalinami še vedno iščejo svoje starše.

Po dosedanjih neuradnih poročilih niso bili prizadeti v San Juanu živeči nemški pripadniki, vsekakor pa jih je mnogo izgubilo vse svoje premoženje.

Buenos Aires, 18. jan. R. Narodni žalni dan v torek je združil argentinski narod v njegovi bolečini zaradi naravne katastrofe, ki jo je doživela cvetoča pokrajina San Juan. Vsa zabavišča v vsej državi so bila zaprta in radio je oddajal zgolj resno glasbo in poročila. Medtem je prispel na prizorišče nesreče prezident Ramirez s pomožnim vlakom. Po odhodu skozi z razvalinami zasutimi ulicami je bila v spomin mrtvih zadušnica na prostem. Zvečer je Ramirez govoril iz San Juana po radiju vsemu narodu.

Odmev Rosenbergovega govora v Srbiji

Beograd, 19. jan. R. V uvodniku pod naslovom »Enotnost Evrope« navaja »Novo Vreme« Rosenbergov govor v Pragi in piše, da je nemški socializem postal v duhovnem pogledu kažipot evropskim narodom. Vojna je povzročila, da se je pri evropskih narodih, za katerih usodo gre, hitro zbudila evropska zavest in zavest evropske kulture. Borba, ki se danes vodi, je prav tako borba proti nestrpnosti kapitalističnega kakor tudi boljševiškega univerzalizma. Alfred Rosenberg je kot eden najboljših poznavalcev evropskega duha in njegove skupnosti poklican, da poda svoje mnenje o pomenu borbe ki jo danes vodijo evropski narodi. S svojim govorom v Pragi je Rosenberg demantiral vse napačne razlage in na najširši osnovi očrtal pomen svobodnega kulturnega ustvarjanja evropskih narodov. Rosenberg tudi ni opustil prilike, da ne bi govoril o kulturnih vrednostih posameznih velikih in majhnih evropskih narodov in jih s svojim globokim znanjem povzdigoval.

Američani pred težkimi preizkušnjami na Pacifiku

Bern, 18. jan. R. Bivši vrhovni poveljnik severnoameriške vzhodnoazijske mornarice admiral Yarnell piše o razvoju vojne proti Japonski, da se mora pričakovati težavna in tudi izgub polna borba, predno bo lahko uspeli potisniti Japonce iz njih položajev.

Nesreča ameriškega vojaškega letala

Stockholm, 18. jan. R. V torek je v Oaklandu v Kaliforniji nekaj minut po odletu z letališča strmoglavilo ameriško vojaško prevozno letalo. Vse osebe v letalu so se ubile. Letalo je padlo na neki blok stanovanjskih hiš in porušilo eno hišo, več drugih pa zažgalo.

Churchill v spodnji zbornici

Stockholm, 18. jan. R. Winston Churchill, ki se je vrnil v London, se je v torek prvič ponovno pojavil v spodnji zbornici, kjer je moral odgovarjati na vrsto vprašanj. Na zahtevo nekega poslanca, naj poda strnjeno poročilo o položaju, je odgovoril Churchill, da namerava storiti to šele enkrat pozneje.

Eden ni primeren za min. predsednika?

Ženeva, 19. jan. R. Navzlic njegovi prijetni zunanjosti in vljudnosti angleški zunanji minister Eden — kakor piše obzornik »Tribune« — ni preveč priljubljen v krogih starih konzervativcev. Ti so namreč mnenja, da se pusti vse prelahko vplivati od kratkotrajnega razpoloženja javnega mnenja. Sumničijo ga, da je slabotnega značaja in nagnjenja, da vedno vrti plašč po vetru. Zato polagajo mnogo večjo pažnjo za primer, če bodo nekega dne potrebovali novega ministrskega predsednika, na Johna Andersona. Za vihar povojnega sveta menijo, da so v njem odkrili nepremakljivo skalo. Ta skala pa jim bo malo koristila, če bo nad Anglijo zavel močan levičarski val.

Beg množic iz severnega Honana

Šanghaj, 19. jan. R. Smrt in poguba grozita prebivalstvu delov severnega Honana, ki so pod čunkinško upravo. Navzlic vsemu trudu čungkinške vlade se lakota v teh pokrajinah strahotno širi in veliki predeli dežele skupno z velikimi mesti so zaradi bega množic dobesedno razljudeni. Tisoči Kitajcev bežijo v najbolj žalostnem stanju brez upanja na skorajšnjo pomoč v druge pokrajine.

Poravnajte naročnino!

Iz Rooseveltovega »paradiža«

Stockholm, 19. jan. R. Roosevelt je v torek zvečer objavil, da je končana stavka železničarjev. Neposredno nato je vojni minister Stimson ukazal, da se železnice vrnejo zasebnim lastnikom.

Na pacifiškem severnozapadnem področju Zedinjenih ameriških držav je v torek ustavilo 80 manjših železolivarn obrat, ker so delavci stopili v stavko.

Vigo, 19. jan. R. Po neki vesti iz Washingtona je izjavil predsednik Roosevelt ob otvoritvi četrtega vojnega posojila med drugim: »Naše najtežje vojaške operacije so še pred nami in ne za nami. Mi se zares ne moremo niti trenutek predajati prijetni želji, da bo vojna kmalu končana.«

Vojaški odbor reprezentančne zbornice je na nedoločen čas odložil obravnavanje Rooseveltovega zakonskega predloga o delovni službi.

Ženeva, 19. jan. R. Ameriški komunistični poglavar Earl Browder je objavil, da ameriški komunisti podpirajo Rooseveltovo vojno politiko in bodo pri prihodnjih volitvah zanj glasovali. Oni se borijo proti vsem, ki podvzemajo »defetistične napade« na prezidenta.

Amsterdam, 19. jan. R. Angleški admiral Stark se je po razgovorih z Rooseveltom in ameriškim admiralom Kingom v Washingtonu ponovno vrnil v Anglijo, kakor poroča angleška poročevalska služba.

Helsinki, 19. jan. R. Novi severnoameriški upravnik poslov E. Jufton, ki je bil doslej tajnik poslaništva v Londonu, je v torek prispel v Helsinki, da prevzame posle ameriškega poslaništva.

Ženeva, 18. jan. R. Rooseveltova soproga je obljubila, da bo govorila na seji zveze sindikatov AFL v Miamiju. Sedaj pa je izjavila, da ji družabne obveznosti preprečujejo, da bi se pojavila pred delavskimi zastopniki.

Bern, 19. jan. R. V nekem članku lista »Berner Nationalzeitung« o »svobodi tiska« v Zedinjenih državah čitamo med drugim: »Vedno znova se pojavljajo hrabri možje kakor na pr. izdajatelj najbolj čitanega dnevnika v Portlandu (Oregon), ki čitateljem kratkomalo izjavljajo, da ne bi »vlade« nikoli nastavili pri svojem listu za reporterja, kajti Washington se kaj slabo izkazuje kot poročevalec o najbolj važnih in zanimivih dnevnih dogodkih časa. On bi »Mr. Informacijski urad« že drugi dan vrgel iz službe, ker so njegova poročila netočna in nezanesljiva.

Kako vpliva takšno »netočno in nezanesljivo« poročanje ameriških uradov na čitatelje, dokazuje v tem članku na nekem primeru. V San Franciscu je eden največjih listov priobčil dolgo poročilo o pomorski bitki na Pacifiku, konkurenčni list pa je na prvih straneh z velikimi naslovi priobčil podrobnosti o nekem lokalnem umoru. Poizvedovali so, katerega izmed obeh listov je občinstvo bolj kupovalo, in so ugotovili, da je škandal ljudi v San Franciscu mnogo bolj zanimal kakor poročilo o pomorski bitki.

Boljševiške spletke v Mehiki

Vigo, 18. jan. R. »Delovanje sovjetskega poslanika Umanskija v mehiški prestolnici«, pravi poročilo nekega španskega dopisnika v Mehiki, »je usmerjeno zgolj na to, da nasuje južnoameriškim državam peska v oči in jih pripravi do obnove ‚prijateljskih odnosov' s Sovjetsko zvezo.«

Angleške ženske se selijo v Kanado

Ženeva, 18. jan. R. »Daily Express« piše, da je pričakovati ob otvoritvi kanadskega urada za izseljevanje v Londonu velik naval. Predvsem se zanima ženska mladež, ki sedaj služi v vojaških pomožnih organizacijah, za izselitev v Kanado. Zakaj? Z veliko negotovostjo zrejo te mlade ženske v bodočnost povojne Anglije. Mnoge mislijo, da po povratku mož iz vojne ne bodo našle več v Angliji dela, nasprotno pa pričakujejo v Kanadi večje možnosti zaposlitve. Hrepenijo tudi za boljšimi življenjskimi razmerami. Mnoge teh mladih žensk prihajajo iz brlogov in z grozo mislijo nazaj na čase, ko so morale živeti v bedi in revščini. Končno se v Angliji vedno bolj širi mnenje, da je bodočnost angleškega naroda v dominionih.

Halifaxovo prijateljstvo z židi

Ženeva, 18. jan. R. Churchillov veleposlanik v Washingtonu lord Halifax je znova zagotovil židom, da lahko računajo na angleško pomoč. Ko mu je ameriško-židovski odbor ponovno predal prošnjo z zahtevo, da Anglija odpravi Belo knjigo o Palestini iz l. 1939 in da židom popolno pravico do razpolaganja s Palestino, je odgovoril Halifax, da ostaja zgodovinsko prijateljstvo Anglije do židovskega naroda tudi v naprej dejstvo in da bo Anglija storila vse, da popravi židom prizadeto krivico. Če je kdaj Halifax iskreno govoril, potem je sedaj. Prijateljstvo med Anglijo in židi je zares zgodovinsko. Angleži so vedno gojili to prijateljstvo in židje so imeli v Angliji vedno najboljšega zagovornika. Ni čudno, če je bila angleška politika vedno židovska, ker so pač židje že od nekdaj določevali smer angleške politike. Na tem se do danes ni ničesar izpremenilo in zato ni dvoma, da si bo Anglija vselej prizadevala izpolniti židovske zahteve. Koliko pa je to možno, tega Halifax ni sporočil, temveč se je diskretno izognil temu vprašanju.

Bari v senci piramid

Pod tem naslovom poroča ankarski dopisnik lista »Völkischer Beobachter« zanimive podrobnosti o sestanku v Kairu.

»Nemci morajo imeti ogromno moč,« tako se začenja poročilo, »če so smatrale zavezniške vojne oblasti za potrebno, da v skrbi za Rooseveltovo in Churchillovo varnost spremenijo njiju sestajališče v pravo trdnjavo«.

Takšne izjave si mogel v dnevih, ko so se Churchill, Roosevelt in Čankajšek posvetovali, na kairskih ulicah splošno slišati, kakor pripovedujejo potniki, ki so prispeli sedaj iz Egipta. Dejansko je vladalo na kraju, kjer so se drugače bogati turisti predajali razkošju in udobnosti, v preteklem novembru zelo nenavadno življenje. Razkošni hotel »Mena House«, ki ga je bilo treba spremeniti v nekoliko tednih v konferenčno dvorano, leži v bližini gizeških piramid, to je kakšnih dvajset kilometrov od Kaira. Kakšna nevarnost torej — tako so si mislili po vsej priliki v odločujočih zavezniških vojaških krogih — da bi tam pristale nemške padalske čete in ugrabile ameriškega državnega predsednika ter britskega ministrskega predsednika!

Živeža in pijač za več tednov

Zato so v času pred kairsko konferenco pripravili za varnost »Mena Housa« vse potrebno kakor za kraj, ki mu grozi obleganje. Vojaški prevozni avtomobili so pripeljali živeža, pijač in sploh zalog, ki bi v primeru potrebe zadostovale za več tednov, a okrog hotela so postavili električno nabite ograje iz bodeče žice. Prava utrdbena dela v zemlji in nad njo so pokvarila krasni vrtni nasad, pripeljali so topove in protiletalsko orožje, nato so »branilci« zasedli položaje.

Vsa dohodna cesta do »Mena Housa« je postala vojaško taborišče, ki je žvenketalo od orožja, kajti rekvirirali so tudi 42 vil ob tej cesti in jih vključili v »trdnjavsko območje«. V hotelu bi se morale vršiti vendar samo seje in rabil naj bi za obede, medtem ko so vile izbrali za bivališča tujim gostom. Paše in bančni ravnatelji, ki so bili dotlej uživali tamkaj življenje mirnega in nemotenega bogastva, so morali svoje domove zapustiti na vrat na nos. V prestolnici so sicer še drugi lepi in zelo udobni hoteli, ki bi prihajali za bivanje v poštev, toda vrvež na odprti cesti bi bil za »gospodarje sveta« vendarle prenevaren. Samo ob sebi umevno, da je tudi vsaka poedina vila dobila svoj lastni obrambni pas. Pred vhodi v Rooseveltovo, Churchillovo in Čangkajškovo stanovanje so med jeklene stebre, ki so jih trdno zabetonirali razpeli težke jeklene verige. Ljudje srednje veličine in admirali so se morali zadovoljiti s tem, da so jim pred hiše postavili četice policistov. Za varnost onih treh pa so bili na razpolago celi bataljoni.

Prvi dan so popili zalogo škotskega whiskyja

Prapravam primerno je potekala konferenca. Na žalost se je primerila takoj ob njenem začetku, kakor je razvidno iz poročila lista »Bourse Egyptienne«, majhna nezgoda, ki so jo pa mlajši člani delegacij težko občutili, in sicer ta, da so že prvi dan popili vso zalogo škotskega whiskyja in so morali potem pripeljati ameriški whisky, kar so baš Američani hudo grajali. Vendar se zdi, da se je vse skupaj še precej dobro ujemalo. Za udeležence zasedanja so pripravili v vseh nadstropjih in krilih bare, ki so bili odprti od desetih zjutraj do pozne noči. V trdnjavi, ki je izpostavljena oblegi, pa je treba misliti tudi na oblačilno vprašanje. Zato si je neka egiptska tvrdka oblačilne stroke prav dobro izmislila, da je v prvem nadstropju glavnega poslopja uredila prodajalno oblek, kjer so si legacijski svetniki in majorji pokvarjene hlače in nogavice lahko nadomestili z novimi.

Ljudje, ki so v veliki nevarnosti, bi varnostnega območja prav za prav ne smeli zapuščati. Zato Egipčani Roosevelta in Churchilla sploh niso videli. Proti temu pravilu pa sta grešila na veliko žalost zavezniških vojaških oblasti kitajski generalissimus in njegova žena. Kitajska dvojica se je kazala prav pogosto na kairskih cestah in so jo tam v njeni pol kitajski pol evropski noši zelo občudovali.

Posebni cenzurni ukrepi

V otalem naj bi posebni cenzurni ukrepi preprečili, da bi sovražnik ne zvedel za kraj konference. Z izpraznitvijo »Mena Housa« in odgonom njegovih 500 gostov, ki so o tem dejstvu takoj spregovorili naokrog, so začeli že v začetku novembra, o čemer je neki veliki dnevnik poročal prav kmalu in še z nedvoumnim namigovanjem na vzrok tega ukrepa. Razen tega je lahko vsakdo opazil številna tovorna vozila, ki jih je dala na razpolago egiptska vlada, da bi prepeljala potrebno pohištvo v hotel.

Toda egiptski časniki so smeli govoriti še nadalje samo o »konferenci v Severni Afriki« in to še potem, ko so zavezniški državniki že opravili teheransko konferenco, ki se je vršila pozneje. Ves postopek je bil tem bolj grotesken, ker se je bil egiptski minsitrski predsednik Nahas paša že cele mesece prej javno ponašal z možnostjo, ki je nastala po priznanju Sovjetske zveze, da bi postal Kairo mednarodno konferenčno mesto, »prestolnica sveta«. V resnici je nastal potem seveda le torzo, ker je bil Stalin začutil potrebo, da prisili gospodarje Amerike in Anglije do zadnjih vrat svoje lastne dežele, do Teherana.

Kratke vesti z vsega sveta

Milan, 19. jan. R. Milanski list »L'Ambrosiano« je prenehal izhajati. Namestu njega bo v bodoče izhajal nov list pod imenom »La Republica Fascista«.

Milan, 19. jan. R. Najdba 300 ton za vojno važnih kovin, ki jih je neka milanska tvrdka skrila, se je izkazala še dokaj večjo. Našli so še nadaljnja skladišča kovine in se je tako skupna množina zvišala na 3.000 ton.

Tokio, 19. jan. R. Za podporo financiranja velikopoteznega japonskega oborožitvenega programa je v torek finančno ministrstvo določilo vrsto bank. Za izvedbo teh ukrepov bo finančno ministrstvo ustanovilo »urad za oborožitveni kapital«.

Tokio, 19. jan. R. Predsednik Filipinov Josef Laurel je odredil ustanovitev informacijskega urada.

Buenos Aires, 17. jan. R. Do dramatičnega iskanja petih pogrešanih ameriških misijonarjev je prišlo v bolivijskih pragozdovih. Iz Chicaga izvirajoči duhovniki so se upali brez zadostne zaščite v še neraziskane pokrajine ob reki Corazon, ki teče vzporedno z reko Paraguay. Ker ni imela nikakih vesti, je poslala bolivijska vlada vojaško patrolo iskat pogrešance. Po poročilih iz aSntiaga de Chiquitosa je oddelek sedaj javil, da so postali duhovniki žrtev divjih Indijancev. Zato je vojni minister odredil kazensko ekspedicijo, ki naj Indijance kaznuje in pokoplje trupla misijonarjev.

Omejitev potrošnje električnega toka

Šef pokrajinske uprave na podlagi člena I. naredbe o upravljanju Ljubljanske pokrajine z dne 20. septembra 1943, Sl. l. št. 273-86, v zvezi s členom 1. uredbe o pooblastitvi za izdajanje uredbe o ureditvi notranjega prometa, razdeljevanja in porabe vseh vrst blaga z dne 12. marca 1941, Sl. l. 236-26 iz 1941, odreja:

Čl. 1. Od dne uveljavitve te naredbe se sme v podjetjih in zasebnih gospodinjstvih trošiti električni tok do največ 90% potrošnje v istem mesecu prejšnjega leta, ako je mesečna potrošnja znašala več kot 10 KW ur.

Prepoveduje se obratovanje motorjev na električni pogon v industrijskih in obrtnih napravah in uporaba električnih likalnikov v zasebnih gospodinjstvih v času od 16. do 20. ure dnevno.

Prepoveduje se razsvetljevanje izložbenih oken.

Prepoveduje se poraba električnega toka v frizerskih salonih za onduliranje po 17. uri.

Čl. 2. Omejitve in prepovedi iz prednjega člena ne veljajo za industrijske in obrtne naprave, ki proizvajajo predmete, važne za vojno proizvodnjo. V spornih primerih, na katera podjetja naj se te izjeme nanašajo, odloča šef pokrajinske uprave.

Čl. 3. Imetnikom električnih priprav, ki kljub predpisom čl. 1. te naredbe trošijo električni tok, se sme za prekomerno potrošnjo toka računati dvojna cena in tudi ukiniti tok.

Čl. 4. Prestopke določb te naredbe kaznujejo redna sodišča s kaznijo strogega zapora do 5 let in z denarno kaznijo do 300.000 lir. Poleg tega sme sodišče izreči tudi odvzem obrtne pravice začasno ali za vedno. Pogojne kazni se ne izrekajo. Postopek je pospešen.

Čl. 5. Ta naredba stopi v veljavo z dnem objave v Službenem listu šefa pokrajinske uprave.

Prezident:
div. general Rupnik s. r.

Gospodarstvo

= **Pomembna reforma v nemški poštni službi.** Nemška poštna uprava je te dni objavila, da lahko odpošiljatelji poštnih pošiljk zaradi hitrejšega ekspediranja in pravilne dostave pošiljk v notranjem prometu navedejo tudi številko dostavnega področja. Vsa Nemčija je razdeljena na večje število dostavnih področij, od katerih ima vsako področje svojo številko. Dostavno področje Berlina na pr. ima številko 1, dostavno področje Češko-moravske ima številko 11b, sudetske dežele pa imajo številko 11a. Za Dunaj, Nižjo Avstrijo in Štajersko velja številka 12a, za Koroško, Gornjo Avstrijo, Solnograško in Tirolsko pa 12b. Odpošiljatelj lahko navede številko dostavnega področja na naslovni strani v krogu, ki ima velikost novca za 10 pfenigov. Navedba dostavnega področja lahko na poštnem uradu mnogo olajša prvo sortiranje in razdelitev pošte po dostavnih področjih. Vsak poštni urad v Nemčiji je dolžan interesentom navesti številko dostavnega področja za posamezne kraje.

= **Proizvodnja tipiziranih čevljev v Nemčiji.** Nemška zajednica za čevlje je izdala obvezne izvršilne predpise glede izdelovanja čevljev. V bodoče se bodo izdelovale naslednje vrste čevljev: 1. delovni in poklicni čevlji. 2. delovni čevlji z lesenim podplatom, 3. delovni čevlji z usnjenimi gornjimi deli, 4. letni čevlji in 5. copate, telovadni čevlji in čevlji za otroke. Predpisi podrobno navajajo način uporabe materiala. Prepovedano je izdelovanje čevljev iz pletenih gornjih delov ali iz pletenih podplatov, pri čemer velja izjema le za čevlje, ki jih uporabljajo krovci.

= **Zanimivi poskusni nasadi riža na Hrvatskem.** Ponovno smo že poročali o poskusnih nasadih riža na Hrvatskem, ki so v splošnem dobro uspeli. V preteklem letu so bili napravljeni novi zanimivi poskusi z nasadi v ribnikih, ki so prinesli najboljše rezultate. Izkazalo se je, da se da riž pridelovati tako na jugu države, kakor tudi na ravnini na severu. Posebno priporočljiva je gojitev riža v ribnikih, ker se na ta način površina ribnikov dvojno izkorišča, tako za gojitev rib, kakor tudi za pridelovanje riža. Ribogojstvo v ribnikih nič ne ovira okolnost, da je treba spomladi na področju ribnikov saditi rževe sadike.

= **Velik španski izvozni presežek olivnega olja.** Po podatkih, ki jih objavlja nemška trgovinska zbornica za Španijo, cenijo, da bo znašal letos pridelek olivnega olja v Španiji okrog 400.000 ton. Letina je prav dobro izpadla. Ker znaša španska lastna potrošnja le 250.000 ton in največ 300.000 ton, bo na razpolago precejšen izvozni presežek. V teku so že pogajanja za izvoz španskega olivnega olja v srednje- in južnoameriške države.

= **Preložena mednarodna valutna konferenca.** V januarju bi se morala pričeti zavezniška valutna konferenca v Washingtonu. Po obvestilu, ki ga je podal ameriški zakladni tajnik Morgenthau, je ta konferenca sedaj preložena za nedoločen čas, ker med Anglijo in Zedinjenimi državami še ni dosežen sporazum glede programa za konferenco. Pogajanja med Zedinjenimi državami in Anglijo potekajo že več mesecev, še danes pa ni vidno, na kakšni podlagi naj se doseže bodoča mednarodna stabilizacija valut, čeprav je Anglija od svojega načrta, ki ga je izdelal Keynes, že mnogo popustila. Predvsem še ni razčiščeno vprašanje bodoče vloge zlata in vprašanje ukinjenja deviznih kontrole ter načina stabilizacije valut. Ameriški valutni strokovnjaki priporočajo uvedbo modificiranega zlatega standarda, v krogu angleških strokovnjakov pa skeptično presojajo koristnost ameriških predlogov. Američani bi hoteli, da se po vojni ukinejo vse devizne omejitve, Anglija pa smatra, da teh omejitev za daljšo dobo po vojni ne more ukiniti. Američani bi hoteli valutne relacije takoj po vojni za stalno urediti, Angleži pa se zavzemajo za bolj elastično določitev valutnih relacij. Doslej je bil dosežen sporazum le v manj važnih točkah. Angleži zlasti poudarjajo, da ni mogoče misliti na ukinjenje deviznih omejitev in na določitev stalnih valutnih relacij, dokler bodo Zedinjene države naprej vztrajale pri svoji zaščitni carinski politiki, ki kategorično zahteva od drugih držav, da morajo z dolarji od izvoza v Zedinjene države štedljivo razpolagati in jih porabiti le v najnujnejše namene, kar pa se da doseči le z deviznokontrolo. Če pa bo Amerika opustila svojo pretirano carinsko zaščito, tedaj bodo imele druge države pri olajšanem izvozu na ameriški trg možnost večjega izvoza in bodo imele zaradi tega tudi na razpolago več dolarskih dobroimetij.

= **Ameriški proračun za leto 1944-45.** Te dni je Roosevelt predložil kongresu predlog proračuna za leto 1944-45, ki se bo pričelo 1. julija t. l. Proračun predvideva izdatke v višini 100 milijard dolarjev. Predlog novega proračuna je povzročil novo vznemirjenje ameriške javnosti spričo novih izdatkov, ki jih zahteva sedanja vojna. Američani imajo predvsem v mislih, da bo treba vse to plačati, ne da bi vedeli zakaj. Nekateri listi se pritožujejo, da javnost ni poučena v podrobnostih, v kakšne namene se bodo potrošile ogromne milijarde. V tej zvezi poudarjajo, da so znašali vsi državni izdatki v dobi predsedovanja Roosevelta doslej 378 milijard dolarjev, medtem ko so dosegli v 44 letih pred letom 1933 skupaj le 112 milijard. V tej poslednji vsoti pa je upoštevanih 30 milijard dolarjev, kolikor so znašali stroški prve svetovne vojne. V tekočem proračunskem letu morajo Zedinjene države 75% vseh vojnih izdatkov kriti s posojili. V zvezi z novim proračunom zahteva Roosevelt od kongresa nove davke v višini 10.5 milijard dolarjev. Le če bo kongres te nove davke sprejel, bo mogoče 40% vseh izdatkov v letu 1944-45 kriti z davki in 60% s posojili. Po računih zakladnega urada se bo v teku prihodnjega proračunskega leta ameriški državni dolg povečal od 198 na 258 milijard dolarjev.

Velika bodočnost Lizbone

Portugalski list »Seculo« je objavil članek, v katerem se bavi z bodočnostjo Lizbone. V prihodnjih letih bo predvidoma postala Lizbona zaradi sedanjih vojnih razmer eno najvažnejših evropskih pristaniških mest.

Prebivalstvo Nizozemske

Na dan 31. decembra 1941 je znašalo prebivalstvo Nizozemske 9.0760.250 prebivalcev, in sicer je bilo 4,530.418 moških in 4,545.832 žensk. Osem nizozemskih mest ima nad 100.000 prebivalcev. Na kvadratni kilometer pride torej 274 oseb.

Število kitov narašča

Z Azorov poročajo, da se je znatno pomnožilo število kitov. V teku minulega poletja so kitolovci polovili v okolici Azorov 131 kitov.

Nezgodno zavarovanje za naročnike „Jutra"

Splošni zavarovalni pogoji

Kakor smo že objavili, smo tudi za tekoče leto z »Občno zavarovalnico« — generalni zastop B (prej Zedinjena zavarovalnica d. d.) v Ljubljani obnovili pogodbo o zavarovanju vseh »Jutrovih« naročnikov za primer smrti zaradi nezgode. Zavarovalni pogoji so ostali nespremenjeni in so večini naših naročnikov že znani. Vendar jih danes objavljamo še enkrat in priporočamo vsem naročnikom, da jih pazljivo prečitajo in si jih zapomnijo. Glavne njihove določbe so:

I. Kdo je zavarovan

§ 1.

Za L. 3800 je zavarovan pri »Občni zavarovalnici« — generalni zastop B (prej Zedinjena zavarovalnica d. d. vsak »Jutrov« naročnik, ki nenadoma utrpi nezgodo pri izvrševanju svojega poklica, ali izven poklica in ima ta nezgoda za posledico smrt takoj ali v teku šestih mesecev od dneva nezgode.

Kot nezgodo je smatrati vsak zunanji dogodek, ki je neodvisen od volje zavarovanca in ki nenadoma zunanje mehanično učinkuje na telo zavarovanca.

Nezgoda mora biti kot taka zdravniško ugotovljena. Za nezgodo ni smatrati onega dogodka, ki ga je zavarovanec povzročil svojevoljno ali lahkomiselno, ali ko se je zavestno podal v življenjsko nevarnost.

Zavarovanje velja samo za vso Evropo.

II. Zavarovane in nezavarovane nezgode

§ 2.

Kot nezgode veljajo tudi:

1. Zastrupitve ran, ako je bila infekcija povzročena po vidni zunanji nezgodni poškodbi, tako da je infekcijska snov prešla v telo po rani, povzročeni vsled nezgode.

2. Ožganje po ognju ali po jedkih kislinah, poškodbe po električnem toku, nezgode zaradi uhajanja plina.

3. Posledice elementarnih naravnih dogodkov, kakor so strela, orkan itd. Le nezgode ob potresu ali vulkaničnem izbruhu so izvzete.

§ 3.

Za nezgodo ni smatrati:

1. Vsakovrstna obolenja in bolezenske pojave.

2. Škodljiva vplivanja na zdravje po luči, temperaturi, vremenskih vplivih, po sončarici in po kapi.

3. Telesne poškodbe po röntgenovih, radijskih, višinsko sončnih in umetnih ali drugačnih žarkih.

4. Telesne poškodbe po trajnih in ponavljajočih se naporih in uporabljanju telesnih sil.

5. Telesne poškodbe zaradi raznih zdravstvenih ukrepov in zaradi operacij, ki jih je zavarovanec sam izvršil na svojem telesu ali si jih dal izvršiti.

§ 4.

Pravico do odškodnine iz naslova nezgodnega zavarovanja imajo le oni naročniki, ki so poravnali naročnino vsaj za ves čas do 14 dni pred nezgodo.

Za nove naročnike stopi zavarovanje v veljavo šele s trenutkom, ko je bila naročnina vsaj za mesec dni vnaprej plačana.

§ 5.

Ako se je zavarovanec zavestno podal v življenjsko nevarnost ali lahkomiselno ali svojevoljno povzročil nezgodo, zavarovalnica za tako nezgodo ne jamči. Ravno tako tudi ne jamči za nezgodo, ki se je pripetila: pri vstajah, pri javnih nemirih in neredih, v zvezi z vojnimi dogodki, v pretepu, pri kaznivih dejanjih, ki jih je izvršil poškodovanec sam ali z njegovo vednostjo ali privoljenjem kaka tretja oseba, pri kršitvi od oblasti izdanih varnostnih predpisov, ako je ta kršitev sodno dokazana, pri nezgodah v dvobojih, v pijanosti, pri akrobatskih ali ekvilibrističnih vajah, pri lovih na kosmiče, pri šofiranju motornih vozil brez oblastnega certifikata, pri dirkah, pri tekmah ter pri drugih tekmovalnih prireditvah, pri uporabi letal, zračnih ladij in podmornic, pri vožnjah po vodi brez spremstva kake odrasle osebe.

Če se je nezgoda pripetila pri reševanju kakega človeka ali pri gasilski akciji, je tak slučaj zavarovan.

Za zavarovano nezgodo nadalje ni smatrati poklicne nezgode v tvornicah za eksplozivne snovi in v rudnikih pod zemljo.

Nezgodno zavarovanje ne velja za osebe, ki so v času nezgode že dopolnile 65. leto starosti.

§ 6.

Ako poškodovanec trpi v trenutku nezgode na kaki težki bolezni ali večji telesni napaki, ki je takega značaja, da utegne nezgodno nevarnost znatno zvišati ali posledice nezgode znatno pojačiti, se za tako nezgodo odškodnina ne prizna.

Ako vpliva kaka z nezgodo v nikaki zvezi stoječa težka bolezen ali bolestna izpremenba na posledice nezgodnega dogodka, jamči družba samo za posledice, ki bi nastale brez tega vpliva, ne jamči pa, če ta vpliv prevladuje.

Ako zboli zavarovanec na kaki težki, toda prehodni bolezni, počiva za dobo bolezni to zavarovanje.

§ 7.

V kolikor so ti pogoji nejasni ali pa pomanjkljivi, je smatrati splošne zavarovalne pogoje za nezgodno zavarovanje, ki so deponirani v upravi »Jutra«, kot interpretacijsko bazo.

III. Kako je ravnati v primeru nezgode

§ 8.

Vsako nezgodo, za katero hoče zavarovanec uveljaviti odškodninski zahtevek, je takoj po nezgodi javiti, najbolje telegrafično ali s priporočenim pismom, na »Občno zavarovalnico« — generalni zastop B v Ljubljani (prej Zedinjena zavarovalnica d. d.) Cigaletova ulica št. 1 (Pred sodnijo). V prijavi je označiti vse podrobnosti nezgode. Priložiti je tudi zdravniško izpričevalo.

§ 9.

Neposredno po nezgodi je nemudoma poklicati zdravnika in ukreniti vse potrebno, da se posledice nezgode po možnosti odvrnejo ali zmanjšajo. Vsak zavarovanec v slučaju nezgode izrecno odveže vse zdravnike, ki so ga kakor koli zdravili, dolžne službene molčečnosti.

Zavarovanec je dolžan podvreči se na zahtevo zavarovalnice preiskavi po zdravniku, ki ga odredi zavarovalnica, ako to zdravstveno stanje zavarovanca dopušča.

§ 10.

Dokazno breme za obstoj vseh dejanskih pogojev, ki ustvarjajo pravico do odškodnine, zadene onega, ki odškodnino zahteva.

IV. Izplačilo odškodnine

§ 11.

Dospelo zavarovano vsoto plača »Občna zavarovalnica« — generalni zastop B (prej Zedinjena zavarovalnica d. d.) zakonitim dedičem zavarovanca, vendar si uprava »Jutra« pridržuje pravico po svoji uvidevnosti določiti upravičenca med zakonitimi dediči. Odškodnina se izplača proti pobotnici v roku dveh tednov po ugotovitvi odškodninske pravice. Upravičenec je dolžan, da se na zahtevo napram zavarovalnici legitimira. Zavarovalnica pa ni dolžna prepričati se o pravilnosti legitimacijskih papirjev donositelja.

§ 12.

Zavarovan je vedno samo prejemnik lista, ki je kot tak vpisan v kartoteki v upravi »Jutra«, brez ozira na to, kdo naročnino plačuje. Za eno nezgodo se plača zavarovalna vsota samo enkrat, ne glede na to, ali je naročnik naročen na eno ali več izdaj »Jutra«. Ako naročnik ni posamezna oseba, nego kaka družba, oziroma zveza več oseb (juridična oseba), velja zavarovanje samo za dotično fizično osebo, ki je bila od načelstva te družbe »Jutru« v zavarovanje pismeno prijavljena.

§ 13.

Ako je zavarovalnica odklonila stavljene zahteve, ima zavarovanec pravico, da te zahteve iztoži v roku 6 mesecev pred sodiščem v Ljubljani, ker sicer zastarajo.

Naročite se na „DOBRO KNJIGO"!

Naročite se na »DOBRO KNJIGO«, če še niste naročeni! V zbirki izide vsak mesec en roman, mesečna naročnina pa znaša:

a) za naročnike, ki so obenem naročniki »Jutra«, »Slovenskega naroda« ali »Domovine«, 10.— lir za broširano in 20.— lir za vezano knjigo;

b) za ostale naročnike 11.— lir za broširano in 22.— lir za vezano knjigo.

Naročnike sprejema uprava »Jutra« v Ljubljani, Puccinijeva 5. — Prijavite se lahko tudi njenim inkasantom, izven Ljubljane pa po pošti.

Ljubljančani mnogo berejo

»Neizobraženost je poniževalna samo za človeka, ki živi v blagostanju. Reveža tare in stiska njegova revščina; pri njem nadomešča izobrazbo in zaposluje njegove misli delo za vsakdanji kruh«, tako je zapisal neki filozof prejšnjega stoletja in še dodal: »Premožni ljudje, ki niso izobraženi in ki jim ni mar za knjižno kulturo, temveč žive samo za telesne užitke, so podobni pitani živini. Poleg tega bi jim smeli očitati, da svojega lagodnega življenja ne porabljajo za tisto, kar bi mu dajalo vrednost in opravičilo.«

Po letnem poročilu, ki smo ga prejeli od javne delavske knjižnice v Ljubljani, lahko z veseljem ugotovimo, da mnogo naših delavcev kljub skrbem za vsakdanje življenje in kljub tegobam in težavam, ki jih prinašajo vojni časi, ne pozablja na najlepše duševno razvedrilo, na knjigo. So družine, pri katerih so zvečer vsi člani od očeta in matere do najmlajšega pismenega sina in hčerke poglobljeni vsak v svojo knjigo, ki so jo izbrali v delavski knjižnici; najmanjši, ki še ne znajo brati, pa uživajo v listanju po raznih slikanicah, ki jih starši lahko dobe v knjižnici.

Javna knjižnica delavske zveze (Delavske zbornice) na Miklošičevi cesti je v letu 1943. izposodila 32.340 obiskovalcem (delavcem, nameščencem, uradnikom, študentom in drugim) 87.340 knjig, in sicer 49 tisoč 813 slovenskih, 2190 srbohrvatskih, 33.445 nemških in 2193 zvezkov v drugih jezikih.

Vidi se, da ljudje v vojnem času več berejo kakor v mirnih časih; morda je k temu pripomogla tudi policijska ura. V primeri z letom 1939., ko je delavska knjižnica izposodila 59.802 knjigi, so lani ljudje samo iz te knjižnice prebrali 27.839 knjig več. Knjižnični promet ni bil vse leto enako velik. Medtem ko je navadno januar za knjižnico najživahnejši mesec, je lani promet v prvih sedmih mesecih lahno nazadoval v primeri z letom 1942., od avgusta dalje, ko se je vedno več ljudi vračalo domov, pa je stalno naraščal in dosegel višek v decembru (8988 knjig).

Iz števila knjig, ki so jih ljudje prebrali v tujih jezikih, se vidi, da mnogo Ljubljančanov lahko bere literaturo glavnih evropskih narodov v originalu; največ jih zna nemščino.

Od domačih slovenskih del so bralci najbolj spraševali po romanih Kocipra, Dularja, Finžgarja (»Pod svobodnim soncem« kliče po novi izdaji!) Jalena, Bartola, po biografskih romanih Slodnjaka in Vaštetove. Po Prešernu (zaradi Prešerna!) po povestih Pregija, Kača, Vladimira Levstika Prennerjeve, Matičiča, Rudana, Ravljena, po spisih Ivana Cankarja, pa tudi na še starejše pripovednike kakor Jurčiča, Kersnika, Tavčarja, Stritarja mnogo berejo in seveda humoriste Milčinskega, Mlakarja, Murnika, Alešovca in Velikonjeve zgodbe. Meško ima svoje ljubitelje pa Detela, posamezna dela Šorlija, Jakliča. Kostanjevca, Govekarja, Zorca imajo radi; priljubljeni so Franc Remec, Malovrh, Andrejčkov Jože, Sket s svojo »Miklovo Zalo«, Bedenkov »Od pluga do krone« je vedno izposojen. Zanimajo se za avtobiografske spomine Šukljeta, Pivka (Mlakarja smo že zgoraj omenili). Ivana Hribarja, za gledališke zgodbe in spomine Lipaha in Šesta, za Lončarjeve in Prijatljeve kulturnozgodovinske spise i. p.

Poezije si zelo malo izposojujejo: 322 zvezkov poezij je bilo izposojenih samo 477krat, od teh Prešeren 49krat, Župančič 42krat, Gradnik 24krat, 84 pesniških del pa nobenkrat.

Znastvenih in poučnih spisov se je izposodilo 8455 ali dobrih 90 odstotkov. Povpraševanje je po poljudno-znanstvenih spisih iz politike, gospodarstva, zgodovine in po potopisih.

Izmed prevodne literature so ljudje največ brali Ćosića, Jakovljevića, Čapka Knittla, Gagerna, Budaka, Cronina, Undsetovo in Mitchellovo, Sienkiewicza, Tolstoja, Paula Kellerja. Luthra, Sudermanna, Bordeauxa, Ganghoferja, Bromfielda, Dumasa, Wambrechtsamerjevo, Hugoja in druge. Ljubljenec doraščajoče mladine je še vedno Karl May. Z ilustriranimi deli kakor »Quo vadis«, »Ivanhoe«, »Tarzan« so založbe zelo ustregle mladini.

Ker na evropskem knjižnem trgu izhaja znatno manj novih knjig kakor pred vojno, prebirajo ljudje tudi »stare«, ki so mnogim tako všeč, da celo zahtevajo »same stare, ker ti so že znali pisati«. Marsikdo ugotovi, da so mu ostala neznana najboljša dela, ker je sledil modi hlastanja po najnovejšem, da se je lahko v družbi postavil, da je prebral zadnjo »najmodernejšo« knjigo. Tako je zastoj v izdajanju novih knjig rodil deloma ugodne posledice.

To je samo splošen pregled knjižničnega poslovanja, za podrobnosti tu ni prostora, kajti v javni knjižnici se razvrste najrazličnejši okusi in bralci, od čitatelja, ki ga samo včasih »prime« ali ki se zanima le za kako knjigo posebej in potem dolgo ne vzame druge, do takih, ki kar požirajo knjige. Najhvaležnejši so bralci, ki jim je dobra knjiga nepogrešljiva prijateljica. Ti vedo, da je knjiga kvintesenca duha, plod najbolj pretehtanega mišljenja in spoznanja. Zaradi tega nam da pisateljevo delo več, kakor bi nam mogel nuditi živ ustni razgovor z njim. Z zbranim čitanjem dobrih knjig se polagoma dvignemo do tega, da najdemo večji užitek v knjigah kakor v praznih pogovorih z ljudmi, kakor je dejal Mazarinov knjižničar Gabriel Naudé: »Če ljudje večinoma govore neumnosti še takrat, ko napno vso svojo voljo, da nekaj povedo v pisani besedi, kako je to šele, kadar nezbrano govore!«

Delavski vestnik

Uspeh protikomunističnih predavanj

Komaj mesec dni je potekel, odkar se vrše po naših delavnicah in industrijskih obratih protikomunistična predavanja. S početka so bila sprejeta marsikje z nezaupanjem, kmalu pa so postala delavstvu prava potreba. Pokazala so se za zelo posrečeno in koristno zamisel. Iz vseh obratov prihajajo poročila, ki potrjujejo, da delovni sloji odobravajo protikomunistično borbo, da so žejni resnice in da so siti nasilne in lažnive komunistične agitacije.

Po morečem duhovnem nasilju, ki mu je bil izpostavljen v preteklih letih, je naš delavec spet svobodno zadihal in se prosto razgledal. Iz ust delavskih predavateljev je dobil potrjeno vse ono, kar si je sam često mislil o komunistični gonji, a česar si ni upal izraziti na glas, da ga ne bi propaganda OF proglasila za »izdajalca delavskih koristi« ter za »sovražnika slovenskega osvobodilnega boja«.

Zlaj je ta nevidna, a vendar nedavno še močna oblast komunistov strta. Iz samih delavskih krogov so vstali predavatelji in govorniki, ki na zborovanjih brezobzirno obračunavajo s pokvarjeno družbo, ki si je samozvano nadela naslov delavskih zastopnikov ter je, zlorabljajoč naziv delavskega sloja, uvedla na naših tleh režim krvave strahovlade, kakršne ne pomni zgodovina našega naroda. Delavstvo uvideva, kakšne črne namere je imelo vodstvo OF z delavstvom. Najprej ga je hotela porabiti kot krvnika proti vsem drugim narodnim slojem, ko pa bi se po vseobčem poboju Kidričeva protinarodna klika dokopala do oblasti, bi delavec postal samo njen suženj ter predmet raznih eksperimentov. Tako eksperimentiranje še velik narod težko prenese, pri nas bi pa ves gospodarski in socialni ustroj propadel in bi se nikoli več ne dal popraviti. Zaslepljenim komunističnim fanatikom narod in še manj posamezni človek nista živa organizma, marveč le neka inventar v režimu srpa in kladiva, ki ga lahko poljubno prevažaš in prenašaš iz kraja v kraj.

Samozvani »delavski voditelji« so v mnogih primerih le prenasičeni gosposki sinčki, ki poznajo »delavsko ljudstvo in njegove potrebe« samo iz agitacijskih brošuric. O delu in življenju delavca nimajo niti približne predstave, saj niso nikoli ničesar delali, saj si niso nikoli služili kruha z delom, marveč so črpali iz žepov svojih imovitih očetov ali pa iz fondov, s katerimi si je kominterna kupovala in vzdrževala svoje hlapce. Z delavskimi sloji je ta družba imela le toliko stikov, v kolikor se je s posamezniki stikala po ječah, kjer so se srečavali zapeljevalci in njihove žrtve. Tam so se učili izgubljeni sinovi gosposkih družin in samo tam so prihajali v tesnejše stike s »trpečim delavskim razredom«.

Zdaj pa stopajo pred delavstvo predavatelji iz njegovih lastnih vrst, ki iz svojega življenjskega izkustva do podrobnosti poznajo resnične tegobe in zahteve delavskega ljudstva. Besedam teh gre vera in delavstvo tudi čuti, da njihova izvajanja niso samo papirnata učenost, zajeta iz spisov, marveč prava in nepotvorjena miselnost človeka žuljavih rok.

Zdravnik dr. Hafner obtožen poskusa umora

Razprava se je začela v torek dopoldne, danes pa nadaljevala — Dr. Hafner zanika krivdo

Ljubljana, 19. januarja

V neobičajno polni razpravni dvorani okrožnega sodišča se je včeraj dopoldne začela kazenska razprava proti zdravniku dr. Janku Hafnerju, ki ga državni tožilec toži, da je dne 2. maja lani izročil pokojni Nuši Tavzesovi z akonitinom zastrupljen bonbon z naročilom, da ga da použiti njegovemu bratu Milanu Hafnerju in ga tako spravi s sveta. Slednja je to storila. Ker so nudili Milanu Hafnerju pravočasno zdravniško pomoč, so mu rešili življenje. S tem naj bi dr. Janko Hafner zagrešil zločinstvo zoper življenje in telo po §§ 31, 167-2 kaz. zakona. Razen tega je obtožen v dodatni obtožnici, da je med preiskavo žalil preiskovalnega sodnika Franca Poljanca in mu očital, da namenoma zavlačuje preiskavo.

Malemu senatu je predsedoval sos Ivan Kralj, obtožnico je zastopal državni tožilec Branko Goslar, obtoženca je branil dr. Peršin, za zasebnega udeleženca pa je bil navzoč dr. Ivan Tavčar. V torek je razprava trajala z opoldansko prekinitvijo do 17. ure. Zaslišane so bile najvažnejše priče, nato pa je predsednik razpravo prekinil in naznanil, da se bo nadaljevala v sredo ob 9. uri.

Dr. Janko Hafner je v Ljubljani splošno znan zdravnik. S svojim očetom notarjem Matejem Hafnerjem in bratom Milanom živi že dolga leta v sporu, ker domneva, da sta ga spravila ob vse premoženje. Obtoženec tudi v zakonu ni bil srečen, ker je dvakrat poročen in ločen. Kakor ga karakterizira obtožnica, je nemirne narave in maščevalen.

Obtožnica dolži dr. Janka Hafnerja, da se je poslužil za izvedbo poskusa umora pokojne prof. Nuše Tavzesove, s katero naj bi navezal intimne prijateljske stike. Nuša Tavzesova je v hiši lekarnarja Trnkoczyja prišla v osebni stik z Milanom Hafnerjem. V nedeljo 2. maja lani mu je ponudila iz papirnate vrečice čokoladni bonbon, ki ga je sprejel. V ustih ga je imel le 10 do 20 sekund, nato pa ga je izpljunil v robec. Nenadoma mu je postalo močno slabo, začelo ga je dušiti, občutil je težko dihanje in je bruhal. Takoj je Nušo Tavzesovo obdolžil, da ga je hotela zastrupiti. Prepeljali so ga v splošno bolnico, kjer so mu zdravniki izprali želodec.

Preiskava bonbona je bila negativna. Prvotno so namreč domnevali, da gre za zastrupitev s ciankalijem. Šele kasneje se je izkazalo, da gre za drug hud strup, namreč za akonitin. Tega je Tavzesova dobila pri svojem zdravniku zoper nevralgijo živcev. Začetna preiskava ni vedla do nobenega rezultata. Šele ko je Tavzesova nekaj dni pred svojo smrtjo zaupala svoji prijateljici Veri Igličevi, da je res ona zastrupila Milana Hafnerja in da je bila orodje v rokah dr. Janka Hafnerja, se je začela dvigati zavesa nad skrivnostno zadevo. Presenetljivo je tudi bilo, da je Tavzesova nenadoma umrla, čeprav ni bila nikoli posebno nevarno bolna. Preiskava je v začetku sumila, da je tudi njene smrti kriv dr. Janko Hafner, češ da jo je hotel odstraniti, ker mu je bila nevarna priča. V tej smeri pa ni bilo mogoče pribaviti nobenega dokaza in se je zato obtožba omejila samo na prvi delikt.

Na razpravi je dr. Janko Hafner odločno zanikal krivdo. Opisal je obširno svoje družinske razmere in povedal, kako se je spoznal s Tavzesovo. Zanikal je, da bi imel z njo intimnejše odnose in trdil, da sta se učila skupaj angleščino in si bila dobra »kamerada«. Za priče, ki ga posebno bremenijo, je menil, da mu iz raznih vzrokov niso naklonjene. Inkriminirane besede, ki jih je izrekel nasproti preiskovalnemu sodniku, je priznal, izjavil pa je, da ga ni imel namena žaliti.

Za njegovim zasliševanjem so prišle na vrsto glavne priče. Njihovim izpovedim sta prisostvovala kot izvedenca dr. Lušicky in dr. Matko. Višek je razprava dosegla, ko je bila tik pred koncem zaslišana glavna obremenilna priča, prijateljica pokojne Tavzesove, Vera Igličeva. Priča je jasno opisala svoje odnose s Tavzesovo in povedala, kako ji je vedno bolj razkrivala svoje razmerje do dr. Janka Hafnerja. Posebno odkritosrčna je Tavzesova postajala, ko je imela občutek, da jo dr. Janko Hafner ne mara več in da se je želi znebiti. Ko sta se videla zadnjič pred smrtjo, ji je priznala, da je res poskusila zastrupiti Milana Hafnerja s pomočjo bonbona. Čeprav ni rekla naravnost, da ji je bonbon dal dr. Janko Hafner, je priči bilo iz drugih besed očitno, da je izviral od njega. Tavzesova ji je namreč povedala, da je nekoč dr. Janku Hafnerju očitala, da mu je bila samo sredstvo za losego cilja pa jo je zavrnil, da se mu je sama ponudila.

Tehnika in vojna

V vseh časih, odkar vodijo ljudje vojne, je poleg vojaške storitve imela neko vlogo tudi vojna tehnika. Toda tehnični pripomočki, ki so jih tu uporabljali, so ostali tisočletja nepopolni. Celo izum smodnika vojnih načinov nikakor ni spremenil na mah, temveč je trajalo desetletja, preden so ga začeli uporabljati za vojne namene, a strelno orožje in topništvo sta šele po stoletjih dobila odločujoč vpliv v odprti bitki in v bitki na daljavo. Še v drugi polovici 19. stoletja, ko je tehnika započela svoj zmagoslavni pohod, so tehnične iznajdbe le z obotavljanjem zavzemale svoje položaje v vojnem področju. To se je pokazalo na pr. v vojni 1870-71. Občutna sprememba je v tem pogledu nastopila v prvi svetovni vojni. Takrat se je začela tekma vojujočih se držav za uporabo tehničnih vojnih pripomočkov, da bi se dosegli uničujoči množestveni uspehi in uspehi z orožjem na debelo.

Vendar se tudi storitve prve svetovne vojne ne morejo primerjati z nalogami, ki jih ima tehnika v sedanji borbi narodov. Pri tem odpade nemajhen delež na uspehih, ki so jih dosegli z izdelavo in izpopolnitvijo novih bojnih pripomočkov, sodelovanju številnih zavodov pri nemških tehničnih visokih šolah, kakor pravilno poudarja prof. dr. O. Niemczyk v nekem članku v »Tagesposti«. Med temi nemškimi visokimi šolami zavzema berlinska tehnična visoka šola poseben položaj, ker razpolaga kot edina visoka šola razen z običajnimi fakultetami s posebno fakulteto za vojno tehniko. Ta fakulteta se še dopolnjuje, zato ji gre trenutno manj za to, da bi izobrazila določene inženjerske vrste, kolikor za izvedbo raziskovalnih naročil, ki so važna za vojne svrhe. A tudi instituti ostalih fakultet so vpreženi učinkovito v vojno tehniko, kajti gospodarsko ter industrijsko mobilizacijo je spremljala tehnična in tehnično znanstvena mobilizacija vseh sil in tako šteje berlinska tehnična visoka šola danes med vojno in vojnogospodarske važne obrate.

Nadaljevanje pouka med vojno je za vsa strokovna področja inženjerskih ved — ki jih je samo na omenjeni visoki šoli 43 — največjega pomena. Iz tega razloga dovoljujejo pripadnikom državne brambe začasne dopuste za študij, zlasti tehnični študij. Razen tega pa skrbijo nemške visoke šole v zvezi z državno brambo za to, da bi se mladim ljudem, ki bi hoteli pozneje študirati, ohranilo zanimanje za študij in iz tega izvirajoči življenjski tek. To se godi s poučnimi tečaji, ki se vrše od časa do časa za fronto, ali z dovajanjem lahko umljivih učnih knjig in tiskov.

Če upoštevamo, da je med dolgo vojno tako število profesorjev in učnih sil, kakor tudi število študirajočih podvrženo nekim omejitvam, je umevno, da je težišče vsega delovanja na tehničnih visokih šolah na znanstvenih naročilih, ki so važna za vojne namene. Dejansko ni na pr. na berlinski tehnični visoki šoli nobenega instituta oziroma stolice, katerih osebje bi se ne udeleževalo reševanja nalog, ki so posredno ali neposredno v zvezi z vojnimi nameni. O neposrednih naročilih je omeniti, da se drže v tajnosti in da gre za izpopolnilna dela, ki jih večinoma ne izvršujejo v institutih samih, temveč v zunanjih obratih, kakor so iz lahko umevnih razlogov že pred daljšim časom polagali važnost na to, da se laboratorijske, delavniške ter institutske naprave visokih šol decentralizirajo. Razen tega delujejo mnogi docenti v mesecih, ko nimajo predavanj, kot posvetovalni organi v industrijskih področjih doma in na tujem, predavajo, vodijo poučne tečaje, se jih sami udeležujejo ali pa opravljajo praktične poizkuse.

Med posrednimi nalogami, ki jih opravljajo instituti z ozirom na vse panoge tehnike in gospodarstva, se nanašajo nekatere v prvi vrsti na zavarovanje človeškega življenja, na čim popolnejšo mehanizacijo delovnih postopkov v vseh industrijskih panogah in s tem na štedenje s človeško delovno silo, dalje pa tudi na racionalizacijo obratov, na pr. v zvezi z zmanjšanjem lastnih stroškov, povečanjem storitve in delovne varnosti, povečanjem veselja do dela med osebjem, ali pa na vprašanje nadomestitve življenjsko važnih surovin z umetnimi tvorivi itd. Tu se lahko najmanj v enaki meri kakor pri neposredni, za vojno važni uporabi izkažejo znanstvene ter njegove organizatorne sposobnosti itd. In za to gre v prvi vrsti, kajti v dolgotrajni vojni, v katero je zapleteno aktivno pol človeštva, se bo zmaga nagibala vedno na stran tistih ljudstev, ki so sposobna iz samih sebe ustvarjati najboljše vojake, najboljšo oborožitveno industrijo, najboljše gospodarske voditelje, inženjerje, izumitelje in znanstvenike.

Lastniki hiš, uredite podstrešja! Tla podstrešja, če so lesena, je treba pokriti s tricetimetrsko plastjo peska ali z zelo finim gruščem. V kotih pa morajo biti nakupičeni kupi peska in pripravljena voda v primernih posodah.

Zabave v Turkestanu

Julius Smolik piše v listu »Völkischer Beobachter:

Na naših cestah se je gnetla pred izložbami in na božičnih trgih množica, ki bi si za svoje malčke rada nakupila igrač, pa naj si bi bile še tako primitivni leseni izdelki. Predmeti, ki sem jih tu videl, so me spominjali živo na tiste, ki sem jih videl v Turkestanu. Tam so bili deloma nemara primitivnejši in preprostejši v izdelavi. Prodajali so jih ob vznožju trdnjavskega zidu v Hodžentu, kjer je imel sejem svoje prostore. Kirgiški otroci, ki so prihiteli tudi od daleč, so si ogledovali razstavljene stvari z začudenimi, poželjivimi očmi, njihovo veselje je bilo nepopisno, če se je takšna lesena živalica ali podobna igračka preselila v njihove roke.

Otroci so bili videti v svojih raznobarvnih halatih in s tibetejkasom iz brokatne svile na glavi zelo srčkani. Na vrhu pokrivala so bila pritrjena kurja peresa, kar je učinkovalo še posebno šegavo. Z nakupljenimi igračkami so prirejali kar na licu mesta splošne zabave. Tu je bilo na dvokolesen voziček montirano še eno kolo s pisanim peresnim okrasjem. Tam sta se kljuvala dva lesena petelinčka kakor pri pravem petelinjem boju. Za malčke sem bil izdelal kitajske krinke, ki so bile deležne velikega uspeha. To so skakali, se prekopicali, vriskali in si nagajali prav kakor naši otroci, ko se naseli božično veselje mednje.

Tudi na velikem Registanskem trgu v Samarkandu se je zabavalo staro in mlado. Tu so prirejali prave mitinge. Velike rdeče kose blaga in zastave so razobesili pred mošeje ali pa jih nosili pred zborovalci, ko so v sprevodih korakali na trg. Na trgu in po strehah vseh poslopij okrog njega se je trlo ljudi. Priložnostni govorniki, pripovedovalci pravljic in komedijanti so zabavali radovedno množico. Na trgu se dviga nagrobni spomenik, okrog katerega vodijo obolele konje, da bi ozdraveli, kakor veli ljudska vera. Posebno nepozaben vtis napravi ta trg s svojimi tremi šolami, medresami, v večernih urah, ko nadahne toneče sonce bleščeče se, barvana fajansna kakor z zlato peno, ali pa v svetli mesečni noči, ko se bleščijo lončene plošče na zidovih samostanskih šol iz globokih senc kakor srebro.

Doživel sem tudi svojevrstne domače ljudske zabave, ki so trajale po več dni. L. 1920. sem prispel na potovanju skozi Mogvitavsko gorovje do majhne zelenice blizu Hodženta, kjer se dviga mavzolej svetega hodže Alija. Na dan njegove smrti priromajo domačini na svojih velblodih od blizu in daleč. Svoje molitve dopolnjujejo z zabavami, ki trajajo po več dni. Burkeži in komedijanti kažejo svojo plesno in hitroprstno spretnost, poleg njih pa hazardirajo romarji s kartnimi igrami. Takšnih romarskih shodov se udeležujejo samo moški, ženske ostajajo doma.

Pozneje sem gledal priljubljeni »kokbar«, jahalne dirke s koštrumi, ki trajajo cel teden. Ta zabava se je vršila v Afroziabu pri Samarkandu, in sicer v ramazanu (meseca marca). V pesku tega gričevnatega ozemlja leži pokopano prvotno, prastaro mesto Samarkand. Izkopavanja so spravila tu mnogo lepih stvari na dan, ki jih je videti sedaj v samarkandskem muzeju.

Na tem kraju zalučajo z visoke skale iz poščenca tropu jezdecev, ki čakajo spodaj, zaklanega koštruna. Srečni jezdec, ki ga je ulovil, se skuša z njim čim hitreje izmuzniti do določenega cilja, ostali pa dirjajo za njim, trgajo mu kose koštruna iz rok, a kdor dospe z največjim kosom na cilj, je zmagovalec. Nagrade, ki so jih delili pri teh dirkah, so bile včasih zelo visoke. Zmagovalec je prejel pogosto celo čredo koštrunov, pest denarja in brokatna oblačila. Za oskrbo in razveseljevanje množice, ki je prihajala gledat dirke, so postavili celo mesto iz šotorov in med drugimi atrakcijami ni manjkalo nikoli ruske gugalnice. Marčni dnevi so bili po navadi sončni in neznansko vroči, toda pred njimi in za njimi je neredko zapadal visok sneg.

KULTURNI PREGLED

Tri stoletnice

Slovenska kulturna kronika se bo letos spominjala štirih važnejših stoletnic. Stoletnica rojstva jezikoslovca p. Stanislava Škrabca je že minila ob zadostni pozornosti našega tiska, tri stoletnice pa nas še čakajo: 4. marca bo stota obletnica rojstva ustanovitelja slovenskega romana, plodovitnega in nadarjenega pripovednika Josipa Jurčiča, 11. avgusta se bo dopolnilo sto let, kar je umrl jezikoslovec Jernej Kopitar, 15. oktobra pa poteče prvo stoletje, kar se je rodil naš »goriški slavček« Simon Gregorčič. Vse tri stoletnice so po značaju in pomenu take, da niti v hrupu vojnega viharja ne bodo mogle poteči neopaženo za slovensko javnost.

Josip J u r č i č tvori z Levstikom in Stritarjem svetlo trozvezdje, ki ga je Dolenjska, klasična dežela slovenske literarne in jezikovne tradicije, prižgala na nebu naše slovstvene kulture. Njegov pomen za slovensko pripovedno prozo bi lahko primerjali pomenu Šenoe za sorodno hrvatsko slovstvo. Zaradi tega je pisatelj »Desetega brata« ostal s svojim celotnim delom naš klasik in obenem ljudski pripovednik v najboljšem pomenu besede. Današnji mladi pisatelji, ki se zopet vračajo k zemlji in prisluškujejo s svojim tankim sluhom vsem gibom ljudskega življenja, so se znova približali Jurčiču, čeprav so jim sodobne slovstvene šole in metode izostrile pogled in iztanjšale sluh, ter razpolagajo ne le z večjimi jezikovnimi in stilističnimi možnostmi, kakor jih je imel Jurčič, marveč tudi s popolnejšimi vzgledi v domači in v evropski lepi književnosti. Srečanje s stoletnikom Jurčičem bo posebno pomembno v tragičnem obdobju naše Dolenjske, na razvalinah tolikih njenih tihih in idiličnih selišč.

Ime in delo Jerneja K o p i t a r j a je med letošnjimi stoletnicami še najmanj popularno, duhovno oddaljeno, vendar bo prav stota obletnica njegove smrti nudila hvaležno priliko, da se tudi širši sloji seznanijo s to markantno, čeprav nekoliko svojeglavo in v marsičem sporno osebnostjo iz kroga slovenskih preporoditeljev prve polovice 19. stoletja. Osebne lastnosti tega učenjaka, njegovo ne vedno prikupno stališče v raznih domačih vprašanjih in ne v zadnji meri dejstvo, da je živel večidel v tujini, so tega bistroumnega človeka, enega izmed utemeljiteljev evropske slavistike, odtujile ožjim slovenskim razmeram in ga takó oddaljile novejšim smerem, da ga nekateri niti ne štejejo med naše voditelje. Kakor pa so se Kopitarjevi telesni ostanki po dolgem počitku na tujih tleh vrnili v domovino, ki jih je hvaležno poklicala v svoje naročje, se z novimi raziskavanji vrača med naše duhovne predstavnike tudi Kopitarjeva osebnost z vsemi svojimi senčnimi in svetlimi lastnostmi. Zato bodi letos dostojno počaščen Kopitarjev spomin!

Stoletnica rojstva pesnika Simona G r e g o r č i č a sovpada z dobo, ko se goriški Slovenci dramijo v novo življenje in ne dvomimo, da se bodo letos srca goriških rojakov s posebno toploto odprla spominu pesnika, ki je prvi zastopal Goriško na vrhu slovenskega Parnasa. Gregorčičevo pesniško delo je v nekaterih primerih ponarodelo, v drugih sodi poleg Prešernovih pesmi med najčešče navajane slovenske pesniške tekste. Tudi sodobne pesniške struje ga niso mogle zasenčiti zlasti v širših ljudskih plasteh, kjer opravlja poezija vlogo srčne tolažnice, povzdigovalke in vodnice. Zato bo Gregorčičeva stoletnica med našimi tremi stoletnicami — zlasti še glede na Goriško — najpopularnejša in v nekem smislu tudi najvažnejša.

Teh stoletnic se bomo spominjali letos s tem večjim poudarkom, ker ostajamo zvesti naši kulturni t r a d i c i j i, ki bi jo hoteli znani, slovenskemu ljudskemu duhu nasprotni krogi pretrgati in zbrisati. Namesto njene rodovitne in tople sile naj bi stopile revolucionarno postavljene perspektive na slovensko življenje, čemur se poleg vsega drugega upira tudi čut za pravo kulturo, ki je ni mogoče postaviti na meglene, celo abstraktne mednarodne osnove, marveč samó na delo prednikov, na njihove uspehe, na vzore, ki jih izroča rod rodu kakor plamenice, ki naj mu kažejo pot skozi temo. V današnjih trdih in težkih bojih za človeka, za narod in za red v svetu se borita med seboj tudi tradicionalni in revolucionarni nazor o narodni kulturi. Medtem ko je revolucionarni nazor ves razdiralen, je tradicionalni nazor konstruktiven, ker v zvesti službi skupnosti, v zavesti višjih, nadčasovnih smotrov človeškega življenja in razvoja človeških občestev, nadaljuje tam, kjer je smrt pretrgala delo prednikov. Samo ta kontinuiteta vzdržuje narod v njegovi celotnosti in ohranjuje njegovo življenjsko moč.

Navedene tri letošnje stoletnice so lepo potrdilo naše k o n t i n u i t e t e in njih proslava, ki bo letos bolj notranja kakor zunanja, bo samo utrjevala slovensko k u l t u r n o t r a d i c i j o, ki je in ostaja e d i n a trdna podlaga našega nadaljnjega dela in duhovnega razvoja.

G. Ch. Lichtenberg

Lektorat Nemške akademije v Ljubljani je priredil v torek zvečer v Unionu predavanje univ. prof. dr Riharda Z u p a n č i č a **»Lichtenberg, der Mann am Fenster«**. Predavanju so prisostvovali zastopniki nemške vojske, generalni konzul dr. M ü l l e r z gospo, zastopnik prezidenta pokrajinske uprave, mestne občine prosvetnega oddelka i. dr. Predavatelj je v približno enournih izvajanjih predstavil občinstvu osebnost in delo enega najzanimivejših mislecev iz dobe nemškega prosvetljenstva, Georga Christopha L i c h t e n b e r g a (1742 do 1799). Osebnost tega fizikalno in matematično šolanega filozofa, ki je dolga leta predaval na univerzi v Göttingenu, je v predavateljevi osvetljavi, razodevajoči podrobno poznanje Lichtenbergove filozofsko-literarne zapuščine, jasno zaživela in vzbudila utemeljeno zanimanje za njegove aforizme, ki so izšli na primer v dveh knjigah v znani Krönerjevi knjižnici. V prizadevanju, da dá Lichtenbergu čim reliefnejši okvir, je predavatelj postavil svojega »junaka« v njegovo dobo. Opisal je politično in kulturno stanje Nemčije, posebej še Pruske, v 18. stoletju, označil duhovne tokove, ki so se prelivali po tedanji kulturi in vzburjali ljudi z novimi problemi, pa naj so bila to vprašanja Leibnitzovega optimističnega sistema ali Wertherjevo svetobolje mladega Goetheja, nasprotja med Klopstockovo ali Wiellandovo poetiko itd. **Predavatelj je v okviru teh časovnih pojavov in vprašanj prikazal dokaj preprosto življenjsko pot G. Ch. Lichtenberga — osemnajstega otroka vaškega župnika pri Darmstadtu — in se pomudil pri posameznih važnejših epizodah tega sicer tipično profesorskega življenja nemškega znanstvenika v pruski, se pravi: vojaško usmerjeni državi, tako na primer pri njegovih potovanjih v London.** Slednje je predavatelju mimogrede nudilo priliko pokazati, kakšno kritično stališče do Albioncev je zavzemal ta »angloman«.

Lichtenberg je vzlic temu, da je bil znanstvenik matematičnega tipa, t. j. strogo urejenega duha, in da je v fiziki dosegel vidno znanstveno višino, pisaril za razne almanahe in pratike o vsem mogočem, pri čemer mu je šlo samo za zaslužek. Važnejši so bili njegovi zapiski. Vsak dan je namreč na robu svojega raziskovalskega in poklicnega dela ter vsakdanjih skušenj zapisoval v obliki kratkih aforizmov svoje misli in poglede. S temi aforizmi se je bolj kakor z vsemi ostalimi spisi vpisal v nemško slovstvo. Lichtenberg je tu pokazal ne samo bistrega duha, nekaj svojevrstne ironije in suhega severnjaškega humorja, marveč tudi posebno duhovitost in iznajdljivost v oblikovanju misli, opazk, stilistične in jezikovne kvalitete, kakor jih nahajamo samo pri prvovrstnih pisateljih.

Iz obilnega aforističnega dela je predavatelj izbral nekoliko značilnih primerov, tičočih se raznih življenjskih pojavov in vprašanj, ter tako dal spregovoriti samemu Lichtenbergu. In njegova beseda, ki je prihajala iz preteklosti več ko 150 let, je bila zares marsikje živa in sodobna, kakor bi se bil šele včeraj zaiskril Lichtenbergov dovtipni, prusko svojevrstni esprit. **Predavatelj je tega misleca, ki je v toliki meri vtelesil v sebi in v svojem delu duha nemškega razsvetljenstva, predstavil ne le kot filozofa razsvetljenega spinozisma, marveč v podobi človeka, ki opazuje svet in življenje s svojega okna, tudi kot bridkega kritika tedanjih idolov, predsodkov in namišljenih veličin, dalje kot zaničevalca francoske mode ter judovskega vpliva in drugih podobnih značilnosti 18. stoletja, moža, ki je s pruskimi generali vred vedel, da je četa vojakov več kakor**

Kronika

Molk je zlato

Kratek, toda tudi za naso javnost zelo poučen članek je te dni objavil »Neues Wiener Tagblatt«. Od vseh lepakov, pravi, ki smo jih zadnji čas videli po kioskih, je bil eden najučinkovitejši. Resen bled obraz med temnima zavesama, kazalec položen na usta — to je znana kretnja, ki poziva k molku. Treba je ljudem obuditi vest, naj ne govore o rečeh, ki lahko koristijo sovražniku, škodujejo pa lastnemu narodu. Razume se pač danes samo po sebi, da pameten Nemec kar le mogoče najmanj govori o vojnih dogodkih in o vsem, kar je z vojno v zvezi.

Tu in tam nadaljuje člankar, se pa lahko tudi vprašamo, ali ne bi bilo dobro manj govoriti tudi o drugih rečeh, ki niso vojaške. Molk je zlato, pravi star pregovor. Golk je lahko srebro, toda klepetanje samo škoduje, tudi če ne gre za vojaško važne reči. Koliko človeških usod je bilo že nevarno ogroženih s klepetavostjo — kolikokrat je klepet že našel obžalovanja vredne žrtve med prebivalstvom! Nima vsakdo izmed nas vedno lahke usode in kakor mi ne želimo, da bi nas opravljali, tako prepričujmo, da bi obdelovali druge ljudi. Koliko prepirov bi izostalo, koliko solzá bi ne poteklo, če bi bili vsi sosedje tako pametni, da bi molčali o tistem, kar jih prav nič ne peče!

Naš čas je resen in bi moral prav vsak človek biti tolko disciplíniran, da bi držal jezik za zobmi, saj smo vendar velika skupnost, povezana na življenje in smrt in ne želimo, da bi z nepremišljenim prenašanjem govoric drug drugemu škodovali in žalost napravljali. Danes bi se ne smelo dogajati, da bi kdo moral na sodišče, ker se o njem govorijo reči, ki mu žalijo čast. Res so gosi nekoč rešile Kapitol, toda v gaganju jih nikakor ni treba posnemati. Molk v vojaško važnih zadevah je sam po sebi razumljiv, toda molk v zasebnih rečeh, ki se nas neposredno ne tičejo, je zadeva časti.

* * *

* **Število porodov na Dunaju se je potrojilo.** Leta 1937. so zabeležili na Dunaju v teku vsega leta samo 10.000 porodov. Lansko leto je bilo na Dunaju 28.000 porodov, to se pravi skoraj trikrat toliko kakor pred 6 leti. Zaradi številnih porodnic so na Dunaju zgradili še eno kliniko za ženske, ki je dobila ime po znanem rešitelju mater Semmelweissu.

* **Smrtna nesreča generala Mitice.** Na povratni vožnji iz Verone se je smrtno ponesrečil general fašistične republikanske milice Mitica. Njegov voz se je prekopicnil med vožnjo proti Milanu in general Mitica je bil takoj mrtev. Dominico Mitica je bil eden izmed sodnikov v veronskem procesu proti izdajalcem fašizma ter je predaval strategijo v Turinu. Na vzhodnem bojišču je poveljeval diviziji Tagliamento, udeležil pa se je tudi vojnih pohodov v Afriki, Španiji in na Grškem. Rodom je bil iz Kalabrije, star pa je bil 50 let.

* **600.000 zaščitnih cepitev proti davici.** Na Norveškem so izvedle zdravstvene oblasti množestveno cepitev proti davici. Cepljenih je bilo 600.000 oseb med katerimi je pretežna večina otrok. Poleg otrok so cepili večinoma še osebe do 30 leta starosti.

* **Nedograjena stavba se je porušila.** V Madridu se je porušila neka nedograjena stanovanjska hiša, visoka 8 nadstropij. Pod ruševinami je obležalo 200 stavbnih delavcev, od katerih so doslej potegnili izpod razvalin 8 mrličev in 75 težko ranjenih.

* **Zaradi skrumitve rase** se je moral pred deželnim sodiščem na Dunaju zagovarjati 48letni Viljem Spalding, ker je od jeseni 1939 do oktobra 1943 vzdrževal nedopustne razmere z Židinjo. Pokoril se bo poldrugo leto v ječi.

* **Otroški voziček mu je rešil življenje.** V Kodanju je pred dnevi padel neki 4 letni deček skozi okno 3. nadstropja. Gotovo bi bil obležal mrtev na cesti, da ga ni prestregel otroški voziček, v katerem ni bilo otroka, marveč povrtnina, ki jo je ostavil neki branjevec pred hišo. To naključje je otroku rešilo življenje.

* **Novorojenka s tremi nogami in tremi rokami.** Z Reke poročajo, da se je tam rodila deklica s tremi nogami in tremi rokami. Otrok je živel samo nekaj dni.

* **Štiridesetkratna cena za kruh na črni borzi.** Angleški listi poročajo iz Neaplja, da že šest mesecev ni dobiti nobenega žita, oziroma žitne ponudbe na javnih trgih v Južni Italiji. Zaradi tega dobivajo potrošniki na osebo samo po 125 gramov kruha dnevno. Ponudba kruha na črni borzi je sicer dovolj velika, toda prodajajo ga za štiridesetkratno ceno, ki velja za peke.

* **Prijet tihotapec znamk.** Na belgijsko-francosk. meji so cariniki prijeli nekega filatelista iz Nizozemske, ki je skušal pretihotapiti v Francijo filatelistično zbirko znamk v vrednosti 30.000 frankov. Tihotapca so obsodili na 3 mesece ječe ter na milijon frankov globe.

Iz Ljubljane

u— **Nova grobova.** Po kratkem trpljenju je preminila učiteljica v pokoju ga. Amalija Kobau. K večnemu počitku jo bodo spremili v petek ob 16. iz kapele sv. Nikolaja na Žalah k Sv. Križu. — Za vedno je zapustil svojce upokojenec državnih železnic g. Jožef Blatnik. Za njim žalujejo družine Blatnikova, Jernejčičeva, inž. Prelčeva, Kastelčeva in drugo sorodstvo. Pogreb bo v četrtek ob pol 17. iz kapele sv. Petra na Žalah na pokopališče k Sv. Križu. — Pokojnima naj bo ohranjen blag spomin, žalujočim svojcem pa izrekamo naše iskreno sožalje.

u— **Begunci z Dolenjskega,** ki se nanašajo v Ljubljani in bi se hoteli vrniti z avtomobilskim kolonami, ki od časa do časa odhajajo v kraje, kjer se nahajajo domobranske posadke, naj se obračajo za informacije na Informativni urad pokrajinske uprave v Ljubljani, Dunajska-Tyrševa cesta 38, ker nihče brez predhodne prijave pri tem uradu ne bo mogel v bodoče potovati z avtomobilskimi kolonami.

u— **Obnovitev železniškega prometa med Ljubljano in Grosupljem** je nov razveseljiv dokaz, da se stanje zlasti v širši okolici Ljubljane naglo boljša. Ljudje, ki prihajajo iz Grosuplja, pripovedujejo, da je vse prebivalstvo spet svobodno zadihalo. Močna posadka domobrancev se je naselila v tem važnem križišču in zdaj se le še redko kdaj ponoči čuje tam naokrog streljanje, medtem ko prejšnje čase ni bilo miru. Samo 15. t. m. je kakšno uro pokalo v bližini gradu Boštanja, kjer se je večje komunistično krdelo upalo priti v bližino pa je bilo od domobrancev kmalu pregnano.

u— **Morske ribe so postale** prav izdaten prispevek k prehrani Ljubljančanov. Že prejšnji teden smo se z njimi gostili pač vsak po svojih gmotnih možnostih. Ta teden so ribe skoraj dnevno spet na razpolago in je ribarnica vedno dobro obiskana. Naprodaj so cipli, dobro chranjene v ledu cena je stalno 36 lir za kg. Ljubljančani, ki so prejšnja leta sloveli v jadranskih letoviščih kot veliki ljubitelji morskih rib, cenijo to poslastico v različni pripravi, pečene in frioane, v brodetu in marinadi. Slednja je zlasti priporočljiva, ker vzdrži dalje časa. Seveda so v Ljubljani zelo obrajtane tudi sladkovodne ribe, ki jih je pa v sedanji dobi manj na razpolago in bo zaloga tudi še po sedanji vojni najbrž skromna, ker so badoljevske čete z bombami neusmiljeno uničevale ribji zarod po vseh naših vodah. Vsekakor bo treba po vojni posvetiti našemu ribogojstvu veliko pozornost. Ljubljana sama pa bo morala dobiti moderno ribarnico, ki bo stalno založena z morskimi in sladkovodnimi ribami.

u— **Podaljšanje članskih izkaznic Pokrajinske delavske zveze.** Glede na sedanje izredne razmere je PDZ podaljšala članske izkaznice za leto 1944. Člani ki želé, da jim pristojni oddelek to zabeleži na izkaznici, naj se zglase v pisarni svojega sindikata oziroma oddelka ob delavnikih med 8. in 14. uro.

u— **Obveščamo vse trgovce,** ki so podpisanemu odboru darovali ali prodali v tem ali preteklem mesecu racionirano tekstilno blago, naj se zglase v dnevih od 20 do 22. t. m. v naši pisarni, kjer bodo prejeli bon z odgovarjajočim številom točk. S seboj naj prinesejo potrdila, ki so jih izdajali naši nabiralci. Brez teh potrdil bonov ne bomo izdajali! Uradne ure v našem lokalu so vsak delavnik od 9. do 12. in od 15. do 18. — Odbor za božično obdarovanje ranjenih domobrancev in civilnih žrtev komunizma., Šelenburgova 6-II. Tel. 24-58.

u— **Opozarjamo dijake-inje vseh šol, ki nimajo rednega pouka,** na naše instrukcije vseh predmetov in jezikovne tečaje ki vam nudijo jamstvo za uspešno dovršitev razreda. Ločene skupine po razredih — posebne učilnice. Vpisovanje dnevno. **Specialne strokovne instrukcije. — Kongresni trg 2-II.**

u— **Knjiga »Belj kit«** je dosegla najvišjo stopnjo tako v vsebinski vrednosti, kakor tudi v kakovosti zunanje opreme. Založba »PLUG«, Miklošičeva cesta 30. Zahtevajte prospekt.

u— **Večerni tečaj risanja po modelu.** S prvim februarjem bom odprl 4-mesečni tečaj risanja po modelu, na katerem se bo vršil pouk redno vsak ponedeljek, torek, sredo, četrtek in petek, izvzemši praznikov, od 5. do 7. ure zvečer v mojem ateljeju na Gosposvetski cesti št. 13. Ta tečaj je namenjen v napotek vsem onim mladim talentom, ki se čutijo poklicane ter se resno pripravljajo za svoj bodoči umetniški poklic. Zanimanci, ki bi se želeli udeležiti tečaja, naj se prijavijo najkasneje do 29. t. m. ob navadnih urah pri meni, kjer bodo dobili tudi podrobna pojasnila. S seboj naj prinese vsak svoja dosedanja dela v pogled in presojo. Pripravniki se opozarjajo, da bodo šele po 14dnevni preizkušnji definitivno sprejeti v imenovani tečaj! — **France Gorše,** akad. kipar.

u— **Za mestni prehodni otroški dom** je podarila ga. Marija Tršan, trgovka Ambrožev trg, 100 lir v počastitev spomina pok. ge. Pogačnikove. Mestno županstvo izreka dobrotnici najtoplejšo zahvalo tudi v imenu podpiranih.

u— **Ugodne plačilne pogoje za knjige** nudi svojim naročnikom založba »Plug«, Ljubljana, Miklošičeva 30. Mesečna naročnina znaša 40 lir. V 6 mesecih 4 krasne knjige!

u— **Step-ples** poučuje Drago Pogačar, solist opernega baleta. Prijave v gimnastični šoli Milene Govekarjeve, Muzejska ulica 3.

u— **Fosfatna moka za otroke** dodatna hrana visoke hranilne vrednosti za malo deco. Vsebuje organsko vezana fosfor in kalcij. Izdeluje: **Žikin laboratorij, Ljubljana.**

POZOR! POZOR!

Uprava kina Matice

obvešča posestnike vstopnic v nedeljo 16. januarja ob 12.45 ure odpadle predstave, da so njihove vstopnice veljavne za nadomestno predstavo v nedeljo 23. januarja ob 12.45 uri!

Z Gorenjskega

Kdo je mrlič? Dne 17. januarja so našli ob cesti Podnart-Pirniče v radovljiškem okraju v gozdu truplo neznanega moškega, ki je domnevno ležalo 48 ur na mestu. Verjetno je, da je bil moški ustreljen. Preiskava ni mogla dognati istovetnosti pokojnika, popis pa pravi, da je bil moški približno 30 let star, 176 cm visok, vitke postave, temnorjavih las, plavih oči in bledega obraza. Najdenec je bil gladko obrit ter je imel v gornji čeljusti na levi strani dva zlata zoba. Oblečen je bil v sivo-črno suknjo, na sebi je imel rjavo jopo in telovnik ter temnorjave dolge hlače. Na nogah je imel nizke čevlje z gumastimi podplati. Pri njem so našli žepni nožič s tokom iz usnja, okroglo žepno zrcalo z reklamnim napisom trgovine Savnik v Kranju, šop ključev, med njimi tudi ključ za bicikelj, črn glavnik, pilo za nohte ter manšetne gumbe okrogle oblike. Osebe, ki bi mogle pripomoči k ugotovitvi pokojnikove istovetnosti se pozivajo, naj sporoče podatke postaji kriminalne policije na Bledu ali pa najbližjemu orožniškemu poveljstvu.

Začasna ustavitev šolskega pouka v Celovcu. Z ukazom okrožnega šolskega svetnika Schlatteja v Celovcu je bil šolski pouk v vseh celovških šolah ustavljen do srede 19. januarja.

Zaščita pred letalskimi napadi

Hišni podstarešina zaklonišča varuje opremo v zaklonišču in na podstrešju. Je tudi namestnik starešine, če je ta med alarmom odsoten. Dolžni ga hišni starešina.

Hišni starešine! Ali ste že imenovali svojega namestnika in prostovoljne branilce, da vam bodo pomagali pri ureditvi hišne zaščite v poslopju, ki vam je poverjeno za zaščito pred letalskimi napadi.

Vse ukrepe protiletalske zaščite vodi oblastveno imenovani hišni starešina. Ravnajte se po njegovih navodilih!

Ob alarmu naj stanovalci hiš zapustijo stanovanje in zaklenejo vrata. Stanovanjske ključe naj izroče v kuverti, kamor je že prej vsaka stranka napisala priimek hišnemu starešini za primer, da bi ga ta potreboval pri kontrolnih pregledih med alarmom.

Podružnica »Jutra« v Novem mestu

je zopet odprta in posluje vsak dan v prostorih trgovine Miedofer, Glavni trg 10.

Iz Trsta

Živilski trg je zadnje čase prav dobro založen. Na razpolago je mnogo solate, cvetače, repe in zelja, pa tudi jabolk, ki jih prodajajo na drobno po 11 lir kg.

Prosta prodaja jajc. V Trstu je oblastveno dovoljena prosta prodaja jajc, katerih je na trgu, kakor tudi v razdeljevalnicah mleka dovolj na razpolago. Jajca prodajo po 7.20 do 7.70 lir kos.

Citrone v Trstu. Kakor v drugih krajih, je tudi v Trstu zelo trda za citrone, ki so prav redke. Navzlic temu pride iz južnih krajev še vedno kakšna pošiljka tega sadeža, katerega pa ljudje hitro pokupijo. Citrone plačujejo po 8 do 10 lir za komad.

Mrtvaški zvon. Dne 15. januarja so umrli v Trstu 43-letna Dominika Stefanič, 76-letni Umbert Trauner, 60-letni Vincenc Contino, 68-letni Franc Mestre, 55letna Marija Šestan, 74letni Gašper Prelc, 73-letna Lucija Furlan, vdova Brez, 79letni Ivan Amureti, 75letna Karolina Trampuš in 43letna Andrejka Šimgoj.

Nov direktor »Piccola«. Dosedanjega odgovornega urednika tržaškega »Piccola« Vittorija Trangaillija je nadomestil novi ravnatelj Rodolfo Maucci.

Odpustnice za italijanske vojake. Tržaški župan je objavil v listih razglas, da se morajo pripadniki bivše italijanske oborožene sile s svojimi vojaškimi dokumenti zglasiti v občinskem uradu, kjer bodo prejeli svoje odpustnice. Vsakdo, ki je pripadal oddelku italijanske oborožene sile, mora imeti odpustnico, ki mu je potrebna zaradi uvrstitve v republikansko vojsko in v delovne oddelke.

Ogenj v skladišču. V Ulici mučenikov št. 20 je nastal v nekem skladišču ogenj, ki so ga tržaški gasilci omejili in preprečili, da se ni razširil. Deloma je zgorelo ostrešje v obsegu 70 m². Škodo cenijo na 50.000 lir.

Obešala je perilo in padla s 5. nadstropja. 18letna Renata Dobrila je obešala perilo v ulici Crispi št. 5. Pri tem se je preveč nagnila preko ograje, omahnila v globino iz petega nadstropja in obležala s počeno lobanjo. Njeno stanje je zelo resno.

Tatvina v pisarni. V pisarno dr. Jakoba Svetca v Trstu so vlomili neznani tatovi ter so odnesli iz pisarne zbirko znamk, vredno 40.000 lir in razne druge predmete, tako da je lastnik pisarne oškodovan za 100.000 lir.

Iz Hrvatske

Tragična smrt Ludvika Modica. V Zagrebu je znani bivši tržaški trgovec in narodni delavec Ludvik Modic v začetku januarja nenadoma umrl. 3. t. m. je hotel stopiti na tramvaj in je imel po prečkanju ulice, že nogo na hodniku, ko je pribrzel mimo tovorni avto, ki ga je posnel. Pri sunku mu je bila razbita desna stran lobanje, zlomljena leva roka in zmečkana desnica. Drugi dan je podlegel dobljenim ranam. Zapušča vdovo, s katero je več let živel v prav srečnem zakonu. Pokojni Ludvik je bil v tržaških krogih dobro znan kot poliden trgovec, prijazen in postrežljiv človek, vedno pripravljen pomagati pri vsakem dobrem delu. Bil je blage, mirne narave in izredno dobrosrčen, radi česar je bil v vseh krogih svojih številnih znancev zelo priljubljen. Kratko pred izbruhom sedanje vojne se je preselil v Zagreb, kjer je tudi vodil svojo trgovino, katero je kasneje prevzela neka zadruga, pri kateri je bil pokojnik zadnje čase uslužben. Bil je v cvetu svojih let, zato je njegova nenadna smrt toliko bolj tragična. Naj v miru počiva, zapuščeni vdovi pa naše sožalje!

Beležnica

KOLEDAR

Četrtek, 20. januarja: Boštjan.

DANAŠNJE PRIREDITVE

Kino Matica: Lažnivi kljukec.
Kino Sloga: Kogar bogovi ljubijo.
Kino Union: Priljubljeni svet.

DEŽURNE LEKARNE

Danes: M. Bakarčič, Sv. Jakoba trg 9, Ramor, Miklošičeva cesta 20, Murmayer, Sv. Petra cesta 78.

Sprememba ur zatemnitve!

Od 20. januarja t. l. dalje je čas zatemnitve od 17.30 do 6. zjutraj.

DRŽAVNO GLEDALIŠČE

DRAMA

Četrtek, 20. januarja, ob 16.30: **Cvetje v jeseni.** Izven. Cene od 18 L navzdol.
Petek, 21. januarja: Zaprto.
Sobota, 22. jan., ob 16.30: **Vera in nevera.** Premiera. Red Prvi.
Nedelja, 23. jan, ob 16: **Robinzon ne sme umreti.** Izven. Cene od 22 lir navzdol.

*

I. Tavčar-O. Šest: »Cvetje v jeseni«. 13 slik po Tavčarjevi povesti. Osebe: dr. Ivan — Vl. Skrbinšek, Presečnik — Cesar, Barba, njegova žena — P. Juvanova, Meta, hči — Levarjeva, Liza, dekla — Rakarjeva, Danijel, hlapec — Lipah, Skalar ,kočar — Košuta, Luca, žena — Kraljeva, Kalar, gruntar — M. Skrbinšek. V manjših vlogah sodeluje velik del dramskega ansambla. Režiser: prof. Šest. Prizorišče: inž. E. Franz.

OPERA

Četrtek, 20. januarja, ob 15.30: **Sneguročka.** Red Četrtek.
Petek, 21. januarja: Zaprto.
Sobota, 22. jan., ob 16: **Mrtve oči.** Red Sobota.
Nedelja, 23. jan., ob 16: **Melodije srca.** Izven. Cene od 36 lir navzdol.

*

Rimski Korsakov: »Snegurečka«. Pomladna bajka v petih slikah. V operi je prikazana ozka povezanost med človeštvom in naravo in zakoni, ki vladajo obema. Peli bodo: Golobova, Lupša, Vidalijeva, Boštjančič, Gregorin, M. Sancin, Polličeva, Lipušček, Španova, Mlejnikova, Popov, Banovec, Dolničar, Medvedškova. Dirigent: N. Štritof. Režiser: R. Primožič. Koreograf: inž. P. Golovin.

»Gledališki koledarček.« Opozarjamo vse interesente, da bo žrebanje za lepe knjižne nagrade, umetniške slike in skulpture nepreklicno 2. februarja. Vsak koledar ima tekočo številko, ki bo izžrebana.

Oddajniška skupina Jadransko Primorje
RADIO LJUBLJANA

ČETRTEK, 20. JANUARJA

7.00—7.10: Poročilo v nemščini. 7.10 do 8.00: Jutranji pozdrav; vmes ob 7.30 do 7.40 poročila v slovenščini. 12.00—12.30: Opoldanski koncert. 12.30—12.45: Poročila v nemščini in slovenščini. 12.45—14.00: Koncert glasbe za razvedrilo. 14.00—14.10: Poročila v nemščini. 14.10—15.00: Za vsakega nekaj. 17.00—17.15: Poročila v nemščini in slovenščini. 17.15—17.45: Popoldanski koncert. 17.45—18.00: Narodnopisno predavanje. 19.00—19.30: Slovenska narodna glasba; igra Radijski orkester, vodi dirigent Drago Mario Šijanec. 19.30—19.45: Poročila v slovenščini. Napoved sporeda za naslednji dan. 19.45—20.00: Mala glasbena medigra. 20.00—20.10: Poročila v nemščini. 20.10—21.00: Tam v dolini vem za stezo. 21.00—21.40: Tekmovanje orkestrov. 21.40—22.00: Plošče. 22.00—22.10: Poročila v nemščini. 22.10—22.30: Glasba za lahko noč.

PISARNIŠKE PROSTORE iščemo

3—4 sobe s pritiklinami v centru mesta. — Ponudbe na oglasni oddelek »Jutra« pod »Tovarna«.

OPOZORILO!

Da moremo vsem pokazati lepo izdelavo in nizke cene naših žalnih vencev in šopkov, jih izdelujemo do preklica po polovičnih cenah, torej že od 100.— Lir dalje.

»ROŽA« TRGOVINA S CVETJEM itd. Frančiškanska 3, nasproti Uniona

polna usta argumentov, in ki je čislal predvsem dejanja in možatost ter mrzil premlačene fraze in posnete geste. Predavatelj je posebej označil Lichtenbergove nazore o dobrem pisanju in s konkretnimi primeri izpričal njegov tanki posluh za stvarn in vendar udarni nemški stil.

Prof. dr. R. Zupančič je s svojim temeljito zasnovanim in lepo zaokroženim predavanjem o Lichtenbergu vzbudil v vsakem dovzetnejšem poslušalcu zanimanje za literarni opus tega duhovitega moralista in misleca, tako da bo poslej marsikdo segel po njegovem delu, s čimer je predavatelj dosegel namen svojih izvajanj. Za vsebinsko, tehtno in formalno učinkovito predavanje se mu je zahvalil predsednik lektorata prof. dr. H. Swoboda, ki je s pozdravnim nagovorom tudi otvoril ta Lichtenbergu posvečeni večer Nemške akademije.

Firdusi

Tus, majhna vas v Khorassanu, zgubljena med neskočnimi gorami, ki onemogočajo prometne stike in dajejo življenju enoličen značaj. Smo nekako v l. 940. našega časovnega štetja. V Tusu se je nekemu vrtnarju in njegovi ženi, gruzinski krasotici, rodil sin Abu-l-Kasim Mansur, ki ga bo kasneje ves svet poznal pod imenom Firdusi. Oče je imel majhno poželjelsko posest, s katere se je od vse širne Perzije videla samo široka dolina Khorassana in še širše zvezdno nebo nad njo. Firdusi je bil — kakor vsi nadarjeni otroci — drzen in svojeglav deček: pogosto je odšel z doma in zavil na planine k pastirjem. Nemirno se je potepal cele dneve, dokler se spet ni vrnil domov, ves prevzet od podobe sinjih gora in čistega neba Perzije. Že čez nekaj dni gre znova na potep, povzpenja se v gore tako visoko, dokler lahko ovca muli travo in dokler je kje kakšen grmič, v čigar senci se predaja svojim razmišljanjem.

Z desetim letom je začel pisati verze; ne pozna še nobenih pravil prozodije, a »šena«, klasičnega perzijskega verza, se je naučil šele pri nekem pesniku filozofu v Ghazni, kamor ga je nekega dne zanesla dolga pot. Toda za Firdusija vse to ni bilo važno; gore so lepe, zvezde bleščeče, jezero tam zgoraj je kristalno čisto in sončni zahod poln fantastično krasnih barv; vse to ga je vabilo k pesnikovanju. Poeta nascitur, in Firdusi je bil rojen pesnik. Domači so ga imeli za norčka, saj so to sila preprosti ljudje, ki še ne sanjajo kaj je poezija in ki tuli ne silijo kvišku na planine, zakaj kdor hoče občudovati njih vrhove, jih lahko gleda iz doline. Firdusi je bil izrojen, zanikrn otrok, potepuh, a ti ljudje so zaničevali potepuhe, ki se v njihovih očeh nagibljejo k ropu in tatvini. Firdusi pa je ljubil zvezde, ljubil gore in tja se je zatekal na cele dneve k samotnemu premišljevanju. Zato so sklenili njegovi doma, da ga je treba kaznovati: naj bo zaprt v hiši in tu naj študira! In res, v mahni hiši v Tusu se je začel dvanajstletni Firdusi učiti arabščine in pelheviškega jezika, ki je bil jezik perzijskega srednjega veka. In nekega dne ko je že odpadlo listje in je bilo vsenaokrog pusto in žalostno, se je Firdusi s kosom kruha, s knjigo pod pazduho in z mnogimi sanjami v duši napotil proti Ghazni, čarobnemu mestu, kjer je imel šah pet stotin ženâ, kjer je bilo toliko mošej, da jih nisi mogel prešteti in o katerem mu je pripoveloval prava čudesa kakšen redek popotnik, ki ga je bila pot zanesla v Tus. Minili so meseci in Firdusi je še vedno hodil s karavanami in opravljal kakršno koli delo, da se preživi; ali pa je potoval sam po neznanih krajih, čez stepe in puščave, skozi divje gozdove.

Nekega dne je bila njegova vztrajnost kronana z uspehom: pred pesnikovimi začudenimi in zasanjanimi očmi so s pjevile neštete mošeje Ghazne. Firdusi je pokleknil na tla in poljubil zemljo ki ga je sprejela trudnega in razcapanega, vendar vsega srečnega, da je naposled vendarle doživel ta dan. In tedaj se mu je izvila iz duše ena najlepših pesmi o Bogu, kar jih pozna svetovna literatura.

Vstopil je v Ghazno in mesto se mu je zdelo še lepše, kakor so mu ga pripovedovali popotniki. Loteval se je najrazličnejšega dela, pri tem pa je neugnano pesnikoval. Začel je pisati »Kraljevsko knjigo«, največjo pesnitev, kar jih je klaj zasnoval in spisal človeški um: šteje 60.000 verzov. Že v začetku te velepesnitve izpovedue zavest, da začenja delo, ki bo zahtevalo vse njegovo življenje. Pričakoval je da bo predstavljen na dvoru. Toda preden je smel stopiti pred vladarja, je moral prestati mnoge ovire, zakaj dvorni pesniki so medtem že spoznali izredno vrednost Firdusijeve poezije in so skušali po vsej sili preprečiti, da bi šah izvedel za nenanega poeta. Toda nekega dne ga je njegov prijatelj Mahek predstavil sultanu tako, da mu je bil prebral Firdusijevo pesnitev o Rustemu in Isfendyaru. Mahmud je bil na moč zadovoljen s tem poiskusom in je poklical Firdusija med dvorne pesnike. Potem se je začelo zanj trdovratno in vztrajno delo, proučevanje vseh legend o perzijskih vladarjih. Moje življenje je prekratko — je dejal nekoč, — in preveč sem že truden. A nekega dne je delo vendarle dovršil, in tedaj se mu je zdelo, da je potrošil zanj vse svoje življenjske sile.

Zdaj je samó narasla zavist, ki je morila srca dvorjanov, zlasti še pesnikov na dvoru. Začeli so zanikavati njegov talent in mu kar se dá grenili življenje, posebej še, odkar sta mu vladar in domovina priznala za dovršeno velepesnitev najvišjo nagrado: bil je imenovan za narodnega pesnika. Njegovi nasprotniki so ga toliko časa opravljali pri šahu, da je naposled podlegel njihovim spletkam in verjel, da ga je Firdusi razžalil. Šah je ubogega pesnika obsodil na samotno smrt: pomandrali naj bi ga sloni. Firdusiju se je posrečilo pobegniti iz lepe, a nehvaležne Ghazne. Vrnil se je v svojo malo vas Tus, ki jo je bil kot deček zapustil. In med njenimi gozdovi na sinjih gorah, pod bleščečimi zvezdami, je največji perzijski pesnik, avtor vprav neizmerljive pesnitve, podobne zvezdnemu nebu, ki tudi združuje v svojih sestavih neskončno število svetov, našel končni in večni mir.

Zapiski

Janez Jalen je dovršil svoje »Bobre«. V slovenski izvirni prozi zadnjega časa je pomembna novost tretji del Jalenovih »Bobrov«, s čimer je končana trilogija o življenju mostiščarjev na ljubljanskem Barju in o njihovi včlenitvi v civilizacijo ostalih rodov kakih 1500 let pred začetkom našega štetja. Tretjega dela »Bobrov« nismo prejeli v oceno in beležimo izid te knjige samo kot kronisti.

Nova mladinska knjiga. — Učiteljska tiskarna v Ljubljani je izdala drugi zvezek »Triglavskih pravljic« iz peresa znanega mladinskega pisatelja Mirka Kunčiča. V svoji zbirki pravi pisec, da je med domačini nabral presenetljivo mnogo pravljičnih domislic, starih šeg in navad, pregovorov in vraž. Ves ta pisani nabirek, v katerem pride do izraza bogastvo ljudske poezije in ljudske modrosti, značilnost krajevne govorice, povezanost prirode z ljudmi, narodni značaj teh krajev je avtor »Triglavskih pravljic« uspešno združil v celoto. Knjižico, ki obsega 116 strani, je ilustriral S. Kumar.

Iz nemške zgodovinske literature. Pri Hugendublu v Münchenu je izšla obsežna knjiga Kurta Pfisterja »Kaiser Friedrich II.«. Pisec je obdelal z novimi pogledi in osvetlitvami osebnost najmočnejšega vladarja iz rodu Hohenstaufovcev.

Univerza v Skoplju. V Skoplju je bila nedavno odprta bolgarska univerza, ki se imenuje »Univerza kralja Borisa III. Zedinitelja«.

Hrvatska knjižna produkcija. Kulturni oddelek hrvatskega zunanjega ministrstva je priredil v časniškem klubu v Zagrebu razstavo, ki naj zlasti dopisnikom tujih listov pokaže razmah hrvatske knjige v novi državi. Razstava je obsegala publikacije zadnjega časa, v vsem okrog 250 knjig, ki potekjo iz peresa 115 hrvatskih pisateljev. Med najnovejšimi knjigami so bila razstavljena nekatera monumentalna dela, med njimi četrta knjiga **Hrvatske enciklopedije, »Splošna patologija«** prof. Saltykova, ki kaže z znanstvenega stališča izredne kvalitete, dalje Bazalova **»Zgodovina medicine«** in zbornik **»Zemljepis Hrvatske«.** Nadalje sta izšli lepa izdaja govorov »očeta domovine« Ante Starčeviča, obsežno delo o narodnih nošah iz peresa slikarja prof. Ljube Babiča itd. Številni so prevodi iz tujih slovstev. Tu so predvsem zastopani spisi Gerharta Hauptmanna, Dauthendeya, Bonselsa in Ricarde Huch, posebno zanimanje pa se kaže za dela nordijskih literatur, med njimi zlasti za norveško in finsko. Nekaj novih knjig je izšlo v nemščini, med njimi novele Slavka Kolarja »Breza«, Simunovičev »Alkar«, Domjaničeve pesmi v prevodu Butlarja Moseona i. dr.

Severni jelen

Dosti pozneje nego pri vseh drugih koristnih živalih se je začel pri severnem jelenu razvoj od lovne do gojene domače živali. Ostal je seveda še do dandanes domača žival kočevniških plemen, kajti kdor redi severne jelene, mora z njimi tudi potovati. Stvar je tu celo bistveno drugačna nego običajno: ni človek tisti, ki določa smer in pot, temveč človek potuje za živalmi, te pa potujejo spet za svojo hrano. Toda razmerje med človekom in čredami je vendarle dosti tesnejše, nego smo tega navajeni pri nomadih. To je pač zavoljo tega, ker daje severni jelen Laponcem, Eskimom in raznim plemenom severne Evrope in Sibirije, ki se bavijo z njegovo rejo, približno vse, kar za svoje življenje potrebujejo.

Dragocene sirovine

Meso je v teh ozemljih temelj človeške prehrane, iz živalskih kož si izdelujejo obleko, iz kit »sukanec«, iz kosti igle in drugo orodje. Toda reja severnih jelenov ne koristi samo neposrednim lastnikom teh živali, temveč daje koristne sirovine in proizvode tudi evropskemu gospodarstvu. To velja na primer za meso, ki se je po raziskavah izkazalo za enakovredno dobri govedini, dalje je omeniti usnje, ki se daje izvrstno strojiti in uporabljati za rokavice, jahalne obloge in podobne namene. Iz kože severnega jelena same pa izdelujejo predvsem spalne vreče in odeje, ki so za vsa potovanja na daljnem severu neobhodno potrebna.

Zato ni čudno, da proučujejo vprašanje, kako bi se dale črede severnih jelenov v evropskem prostoru še pomnožiti in bolje izkoristiti, pri čemer bi obenem vključili v oskrbo naše celine velikanske predele, ki so bili do danes bolj ali manj gola, močvirna pustinja, tundra, kakor se imenuje z domačim imenom.

Vse je odvisno od lišajev

Da je mogoče v teh predelih, ki imajo poleg kratke, blatne poletne dobe najmanj devetmesečno ostro zimo, velike črede živali sploh rediti, je pripisati izključno neki tamkajšnji rastlini. Ta nam pove že s svojim imenom »jelenovec«, kakšen pomen ima za prehrano severnih jelenov. To je neka vrsta lišaja, ki ga lahko tudi v naših krajih vidimo v borovih in gorskih gozdovih ali po suhih resinah, kjer pokriva tla pogosto z mogočnimi blazinami nizkih, sivozelenih, na videz popolnoma izsušenih rastlin. Po tundrah pa nadvladujejo ti lišaji mnogokje skoraj izključno vse ostalo rastlinstvo. Lišaji so z botaničnega vidika, kakor znano, zelo zanimive rastlinske tvorbe. Sestoje prav za prav iz dveh popolnoma različnih rastlinskih redov: iz glivic in alg, ki so se združile v svojevrstno sožitje in sodelovanje. Česar ne zmorejo ene, zmorejo druge in tako lahko rasejo lišaji tudi tam, kjer bi glivice same prav tako malo vztrajale kakor same alge. Vzpenjajo se na najvišje gorske vrhove, živijo še na goli skali in so sposobni obvladati tudi tundro. Severni jeleni pa so se tem lišajem tako prilagodili, da so jim ti v dolgi polarni zimi edina hrana. Zavoljo te hrane prepotujejo velikanske razdalje, kar je umljivo, ker rasejo lišaji zelo počasi, v 15 do 20 letih zrasejo komaj pet do šest centimetrov visoko. Nekoliko večja črede popase kaj kmalu precejšnje ozemlje.

Načrti za bodočnost

Toda celotni življenjski prostor severnega jelena je vendarle ogromen, saj obsega samo evropsko tundrsko področje, ki ni za nobeno drugo rabo, kakšne 3 milijone štirjaških kilometrov. Zato je povsem izvedljivo, če računajo s tem, da bi redili v teh krajih dosti večje črede nego doslej. Sedanje črede gredo pač skoraj povsem v korist nomadizirajočega prebivalstva, a če naj tudi ostalo Evropo zalagajo z mesom, kožami in usnjem severnih jelenov, se mora število živali znatno povečati. Po vseh raziskavah je to s skrbnejšo gojitvijo in izbiro tudi brez nadaljnjega mogoče. Tako daje sedaj le 30 do 40 odstotkov samic nov rod, medtem ko vemo iz primera drugih arktičnih predelov, da je mogoče to število povišati na 90 odstotkov. S smotrno selekcijo se da tudi telesna teža posameznih živali povečati za dobrih 40 odstotkov. Severni jeleni iz Severne Evrope dajejo danes kakšnih 40 kg mesa, v Aljaski pa okrog 70 kg! Tako ima tudi evropsko polarno področje še znatne razvojne možnosti, ki bi bile v korist tako domačemu prebivalstvu kakor vsej celini.

Križanka št. 5

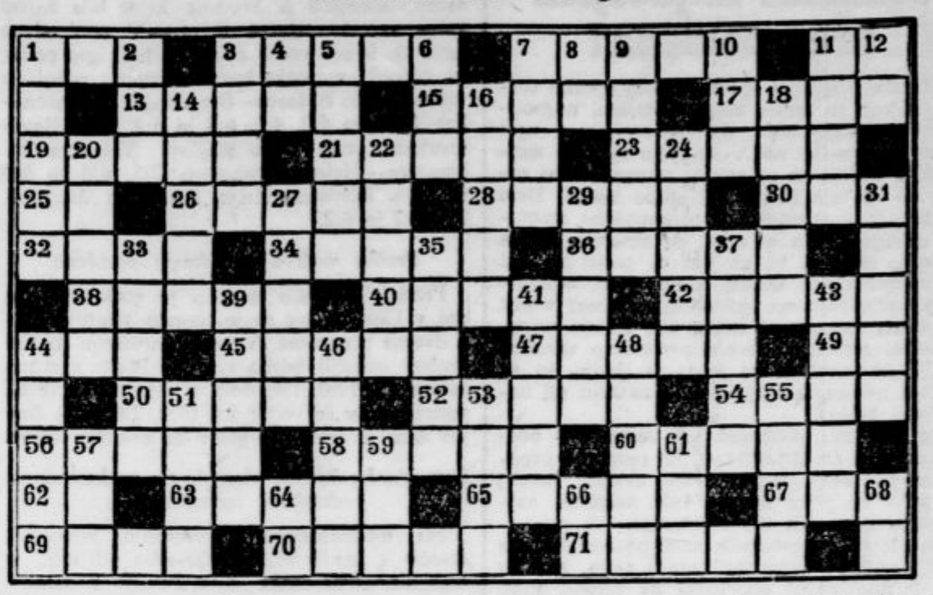

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. umetniški izdelek, 3. evangelist, 7. vrtni in poljski pridelek, 11. osebni zaimek, 12. gradbeni material, 15. italijansko moško ime, 17. svetopisemska oseba, 19. stalen, brez motenj in prekinitev, 21. sod v prekmurskem narečju, 23. večja časovna enota, 25. ploskovna mera, 26. kopitar, ki živi v Indiji, 28. kočljiv, vreden premisleka, nešaljiv, 30. kocina, ščetina, 32. upi, hrepenenja, 34. elektroda, 36. obrambne naprave, 38. časovni prislov, 40. ljubkovalni naziv za otroka, 42. čreslovina, 44. zalezovanje, gonjenje, 45. mesto na južnem Tirolskem, 47. gozdar, šumar, 49. osebni zaimek, 50. pripovedno pesništvo, 52. hunski vojskovodja, 54. rajski vrt, 56. nedebel, droben, 58. glavno mesto evropske države, 60. del Vojvodine, 62. italijanski veznik, 63. evropsko glavno mesto (fon.), 65. je moškega spola, 67. ljubljansko predmestje, 69. slovenska filmska igralka, 70. igrišče, borilnica, 71. državni poslovni prostori.

Navpično: 1. za mohamedance sveta knjiga, 2. predlog, 3. reka v Sibiriji, 4. priprava, učenje, 5. ptica, 6. počat, 7. del zajtrka (množ.), 8. okrajšan veznik, 9. razvoj, časovna zaporednost dogodkov, 10. pridelek, 11. variacija, prememba, 12. italijanski spolnik, 14. dan v tednu, 16. vrsta vina, 18. metulj, 20. grška muza, 22. zimsko zdravilišče v Švici, 24. računska osnova, 27. lovi mušice v svoje mreže, 29. planinska ptica, 31. roman Arcibaševa, 33. star, časovno odmaknjen, 35. enota evropske valute, 37. sod (v računstvu), 39. kultura, 41. žensko ime, 43. posedovati, 44. merska enota za tekočine, 46. sabljaški meč, 48. drevo, 51. del noge, 53. pritok Donave, 55. časovni prislov, 57. okrajšano moško ime, 59. žensko ime (množ.), 61. srbsko moško ime, 64. italijanski spolnik, 66. živalski glas, 68. podredni veznik.

REŠITEV KRIŽANKE ŠT. 4.

Vodoravno: 1. fizikalna terapija, 16. Nobel, 17. era, 18. omega, 20. om, 22. bar, 23. ovira, 24. pro, 25. za, 26. tok, 28. Rus, 30. asa, 31. Leo, 32. kan, 33. itak, 35. bes, 37. žir, 38. tank, 39. citre, 41. retorik, 44. polka, 45. ako, 46. go, 48. liter, 49. ar, 50. mar, 51. Admont, 54. Sem, 55. vsemir, 58. ari, 59. analiza, 62. lak, 64. As, 66. Osaka, 68. Altaj, 70. dr., 71. pek, 73. tir, 74. BSK, 76. pot, 77. krč, 78. Amon, 80. dama, 81. oven, 82. Srem, 83. derivat, 84. SOS, 85. tatvina.

Navpično: 2. in, 3. zob, 4. ibar, 5. kerub, 6. Al, 7. Neva, 8. Aristoteles, 9. tara, 10. ro, 11. amper, 12. pero, 13. igo, 14. ja, 15. potica, 19. Cankar, 21. motika, 25. zankar, 27. katoda, 29. ser, 31. lik, 32. Kalmik, 34. kr., 36. sel, 37. žir, 38. to, 40. egoist, 42. Tisa, 43. remi, 44. prelat, 47. on, 49. as, 52. mro, 53. takrat, 55. valpet, 56. maj, 57. zapad, 60. Na, 61. za, 63. krčma, 65. seme, 67. Aida, 69. tona, 70. dren, 72. kor, 74. bas, 75. kos, 77. kri, 79. Ni, 82. sv.

Sirij, najsvetlejše sonce na nočnem nebu

Malone s prsti lahko naštejemo zvezde, ki so znane ljudstvu in o katerih si je zgradila ljudska domišljija svoje predstave. Tako na primer težko najdemo kmeta, ki mu zvezdna kopica gostosevcev ne bi bila znana. Na to lepo skupino zvezd so se ozirali že stari narodi. Čas, ko vzidejo gostosevci pred Soncem (v juniju) je bil že starim brodarjem znak, da je prišla doba za njih krmarjenje. Med redke zvezde, ki oživljajo ljudsko domišljijo, spada nedvomno tudi Sirij, najsvetlejša zvezda južne in severne polkrogle. Naš narod ji je dal ime »Pasja zvezda«.

Kdaj vidimo pasjo zvezdo

Sirija najlaže opazujemo zdaj v januarju okoli polnoči, ko stoji nad južnim nebom (kulminira). Za zapadnimi hribi zatone v jutranjih urah. Februarja je Sirij prva zvezda na večernem nebu; zagledamo jo kmalu po zahodu Sonca na jugovzhodu. V spomladanskem času oživlja ta zvezda zapadno večerno nebo. V jesenskem času je Sirij prekrasna jutranjica, ki se sveti kakor na jutranje nebo prikovani dragulj, preden se pripelje na nebo Sonce.

Tako smo si ogledali v bežnih obrisih, kdaj in kje lahko vidimo to lepo zvezdo. Zdaj še nekaj o tem, kako jo najdemo med drugimi stalnicami. Prav gotovo poznamo vsi krasno ozvezdje Oriona ali Rimščice. Trem srednjim zvezdam v tem ozvezdju je dal naš narod ime Kosci. Zvežimo te tri zvezde in potegnimo premico proti jugu. Ne bo nam treba dolgo iskati ta biser neba z njegovim lepim belkastomodrikastim sijajem. Sirij je čolnja zvezda zvezdnega šesterokotnika, ki ima v svojem objemu malone vse najlepše bisere našega neba. Pustimo zvezdno nebo in si oglejmo že prej omenjenega Sirija, ki je, kakor smo že omenili, najsvetlejše sonce na našem nočnem nebu.

Zakaj je Sirij tako svetel?

Kakor je nemara čitatelju že zn no zaznamuje astronom navidezno svetilnost zvezd po neki posebni lestvici. Pod navidezno svetilnostjo razumemo tisto količino svetlobe, ki jo dobivamo od določene zvezde. Merimo jo lahko na več načinov. Opazujemo na pr. število elektronov, ki jih pod vplivom svetlobe izločuje natrij ali kalij. Podobno sklepamo na pr. iz množine bakra, ki ga električni tok izloči iz modre galice, na jakost tega toka.

Navidezna svetilnost Sirija je —1.6. Za primerjavo naj navedemo le to, da je množina svetlobe in toplote, ki jo dobivamo iz vsemirja od te pasje zvezde, enaka isti količini toplote in svetlobe, ki jo dobimo od normalne sveče, ko gori v oddaljenosti 250 metrov. Pač neznatna svetloba!

Zmotno bi bilo misliti, da je Sirij morda najsvetlejša zvezda v vsemirju sploh. Ne: velika navidezna svetilnost te zvezde izvira le iz dejstva, da je Sirij nam zemljanom sorazmerno blizu, saj je oddaljen »samo« 8 svetlobnih let. Absolutna svetilnost te zvezde pa znaša le 26, to se pravi, da je 26-krat svetlejša od našega Sonca. Da bomo dobro razumeli, kako je navidezna svetilnost odvisna od oddaljenosti in absolutne svetilnosti, naj navedemo le ta primer: Dolenja zvezda krasnega Oriona, imenovana Rigel, je oddaljena od naše Zemlje 460 svetlobnih let in ima navidezno svetilnost +0.3 (torej manjšo kot Sirij). Kljub temu, da je torej Rigel manj svetel od Sirija, trosi v vesolje svetlobo in toploto, ki bi jo dala družba 18.000 naših sonc.

Tajinstven Sirijev spremljevalec

Do začetka prejšnjega stoletja je bila edini glasnik vesoljstva svetloba, ki nam je poročala o neskončno oddaljenih nebesnih telesih v vesolju. Tedaj je veljal tudi v astronomiji star latinski izrek: quod non est in luce, non est in mundo. Toda glej! Komaj je začela prva polovica 19. stoletja toniti v večnost, je ta stari izrek bil premagan. Zvezdoslovec Bessel je začel določevati natančno lego nekaterih svetlejših zvezd stalnic in je pri tem poslu spoznal, da menja Sirij neprestano lego na nebesni krogli. Prav pred enim stoletjem je zaslutil ta astronom, da se vrti Sirij okoli neke temne zvezde, ki jo največji teleskopski giganti tedanjega časa niso mogli poiskati človeškim očem. Leta 1862. je optik Clark preizkušal svoj novo narejeni daljnogled. Slučajno je ujel v teleskopsko cev Sirija in zagledal poleg njega majhno zvezdico 9. reda, ki je bila identična z že prej omenjenim nevidnim spremljevalcem Sirija. Zamisel tedaj že umrlega Ressla se je izkazala za pravilno. Človekov um je slavil tu velik triumf.

Astronomi (predvsem Auwers) so začeli hitro odkrivati nekatere podatke o tem tajinstvenem soncu, ki je tedaj opozorilo nase vse astronome. Tako so postavili naslednje rezultate: Masa Sirija: 13 mas našega Sonca; masa njegovega spremljevalca 6 sončnih mas. Sirij je oddaljen od svojega spremljevalca 5600 mil. kilometrov in je 5000 krat svetlejši od njega.

Novejša raziskavanja so podrla pravkar omenjene podatke in pokazala, da je zadeva Sirija mnogo težavnejša, kakor so mislili izprva. Sirij ima približno 245-krat večjo težo nego naše Sonce, ima pa malo manjšo gostoto in premer je za 58% večji od sončnega premera.

To bi bili glavni, sedaj veljavni podatki o Siriju.

Ko so odkrili spremljevalca Sirija, so bili izprva prepričani, da je rdeče barve, kakor vse tako malo svetle zvezdice. Vendar je Adamy že leta 1914. dognal njegovo pravo barvo, ki je bela. Nastalo je pa lev prašanje: kako to, da je spremljevalec Sirija tako malo svetla zvezdica, ko so vendar druge bele zvezde najsvetlejše. To uganko so razrešili tako, da so mu pripisali zelo majhno površje, ki naj bi znašalo $^1/_{360}$. sončne površine. Tajinstveni Sirijev spremljevalec je torej le malo večji od naše Zemlje. Pač zadovoljiv razlog, da ga človeške oči niso mogle toliko časa zagledati v vesolju. Ker je pa Sirij B (spremljevalec) vendarle 3 krat lažji od Sirija A (glavne zvezde), kljub temu, da ima Sirij A 20.000 krat večjo prostornino nego Sirij B, sklepamo, da je gostota njegovega spremljevalca 60.000 krat večja od gostote vode.

Dobro je znano, da tehta 1 cm³ vode 1 g. Ista prostornina živega srebra tehta 13 g in zlato celo 19 g. Toda 1 cm³ materije na tem spremljevalcu tehta 60.000 g, se pravi, da je ta gostota 3000 krat večja od največje gostote na Zemlji. Take zvezde, ki jih poznamo le šest, imenujemo: bele pritlikavke. Najmanjše in najgostejše do sedaj znano sonce je v ozvezdju Kuščarice. Snov te zvezde ima gostoto, ki je 36 milijonkrat večja od gostote vode. 620 ton te zvezde bi lahko vložili v škatlico za vžigalice.

V začetku se je zdel ta sklep skoraj absurden. Nehote se nam namreč vsiljuje vprašanje:

Ali se nahaja v takih zvezdah druga materija?

To ne: nam je odgovorila fizika.

Kakor znano, je molekul najmanjši delec materije. Ta je zopet sestavljena iz atomov. Atom pa je osončje zase: okoli masivnega jedra (protona) se vrte elektroni.

Srednja razdalja med protonom in elektronom je 100.000 krat večja kakor pa premer elektrona.

Pri ogromni temperaturi, ki vlada na zvezdah (Sirij ima na primer 11.000°), zgubijo atomi nekatere elektrone in zato se lahko atomska jedra približajo drugo drugemu. Vzporedno s tem se mora zvečati tudi gostota. Ko je l. 1924. posnel Adams spektrum Sirijevega spremljevalca, je na podlagi Einsteinove relativnostne teorije potrdil zgoraj omenjeno številko o njegovi gostoti.

Čudno spreminjanje barve

Sirij pa ni zanimiv samo zaradi svojega spremljevalca, temveč opažamo pri njem samem zagonetno spreminjanje barve.

Rimski filozof Seneca je pisal, da je Sirij rdeče barve in celo bolj rdeč kakor Mars. Tudi Ptolomej poroča v svojem Almogestu, da je Sirij rdeča zvezda. — Danes je bela. To nenadno spremembo svetlosti so si skušali astronomi pojasniti na več načinov, toda do danes so vse razlage samo še domneve.

•

Še marsikaj zanimivega bi lahko povedali o »pasji zvezdi«, vendar bodi zaenkrat dovolj. Zašli smo že predaleč v astronomijo: od navadnega opazovanja neba k astrofizičnim problemom. Kakor smo spoznali, se bodo morali znanstveniki še mnogo truditi, preden bodo izrekli končno sodbo o tem najsvetlejšem soncu in o njegovem tajinstvenem spremljevalcu, ki mu dela družbo na južnem nebu. **M. B.**

Tri sto gramov las za gram copat

Francoski česalni saloni razpolagajo mesečno z 240.000 kg lasnih odpadkov. Samo na Pariz odpade mesečno 50.000 kg takšnih las. Iz teh lasnih odpadkov so izdelali lansko leto vsak mesec okroglo 60 tisoč parov copat. Izvedenci so izračunali, da je potrebno za en par copat 300 gramov človeških las. Pri vsakem striženju las dobi brivec približno 10 gramov lasnih odpadkov. Z drugo besedo to pomeni, da prispeva vsakih 30 ostriženih Francozov količino las, ki so potrebni za izdelavo enega para copat. Francija je s pomočjo lastnih odpadkov v letošnji zimi preskrbela svojim državljanom 720.000 copat.

Prste si je odsekal, da si je rešil življenje

Ob Holštajnskem nabrežju si je neki ribič zapletel prste v neko verigo ter bi bil zaradi te nezgode gotovo ob življenje, da ni imel poguma vzeti v roko sekiro ter si odsekati prste. Na ta način je izgubil dva prsta, otel pa si je življenje.

Avtomobili v katakombah

Rimska policija je pred kratkim izvedla racijo na tatove avtomobilov v Rimu. Izvedela je namreč, da skrivajo tatovi ukradena vozila v katakombah. Voditelj avtomobilskih tatov je bil neki gangster iz Neaplja, z imenom Carusso. Ko je policija odkrila skrivališča avtomobilov, je zaplenila celo vrsto voz. Caruso pa se je umaknil v neki labirint 60 km daleč pod zemljo. Zdaj so zastražili izhode, da bi Carusa zajeli. Popravljalnica za avtomobile v rimskih katekombah je bila tako organizirana, da jo smatrajo za največjo avtomontažno delavnico v Italiji.

ANEKDOTA

Edvard Gibbon

Sloviti angleški zgodovinar Edvard Gibbon (1737—1794) je bil zelo bister, pri tem pa tudi silno natančen človek. Merilo za točnost je bila med drugim tudi njegova ura.

Nekoč je za zmerom odslovil brivca, ki ga je naročil ob sedmih zjutraj, pa se je zglasil eno minuto prekasno.

Novi brivec se je hotel Gibbonu prikupiti in je zato prišel v stanovanje že eno minuto pred sedmo. Tudi ta mojster je bil oni dan zadnjič pri učenjaku.

Sovražnik žensk

Bog mu daj dobro — zlata duša, srčnodober človek je bil pokojni moj prijatelj Golob. Prijetna je bila njegova družba, čeprav je časih rad bolj samotaril in hodil sam zase. Ni zlepa zaupal vsakemu, če pa je navezal s kom prijateljstvo, potem je bil več ko prijatelj.

Midva sva si bila zelo dobra že dolgo let. Ko sem bil še na visoki šoli, mi je nekajkrat sam od sebe, ne da bi ga prosil, ponudil gmotno pomoč. Taki prijatelji pa so res zelo redki.

Bil je samec in je veljal za velikega nepriljatelja žensk. Lep mož, dobro ohranjen, pravi hrust, izobražen, duhovit, poln sočnega humorja. Bilo mi je zato vedno uganka, zakaj so se mu ženske tako zamerile. Bil sem pa vedno toliko obziren, da si nisem upal dregniti v to skrivnost.

Pa sva sedela pred leti pri Križankah in praznila drugi polliter dobrega burgundca. Postal je izredno razigrane volje in je napol glasno zapel tisto svojo, ki pravi, kako nemški cesar pije burgundca in mu ga nataka najlepša devojka.

— Ampak, prijatelj, tudi najlepša babnica je hudič, — je začel razlagati. Beseda »mož« (po latinski »vir«) gotovo ne izvira od besede moč (»vis«), pač pa izhaja beseda žena od glagola ženem, gnati. Priznati moram, da je ženska gonilna sila življenja, brez katere bi človeštvo moralo izumreti in bi se nehalo vse življenje, kakor bo z mano konec mojega rodu. Že staro sveto pismo piše: In zato bo mož zapustil očeta in mater in se držal žene in bosta dva v enem mesu. Ampak je že vrag to, da so redke, ki so kaj vredne. Malokdo zadene dobitek na loteriji in ravno tako se redko primeri, da človek naleti na žensko, ki je vredna njegovega zaupanja. In če je že drugače poštena, ima pa druge črne pike. Jezikavost, trmo, nečimernost, vladeželjnost in podobne lastnosti, ki napravljajo iz življenja pekel. Gorje človeku, ki pade takemu zmaju v kremplje. Pa je že tako, potrebno zlo so tudi ženščine. Je to kakor s pohujšanjem, ki sicer mora priti, ali gorje tistemu, po katerem pride...

Napravil je požirek in nadaljeval:

— Ženske so kakor mačke. Znajo se sladkati, kremplje pa skrivajo. Že v starem testamentu se bere, kaj vse so povzročile ženske. Adam je bil zaradi Eve ob raj, Salamon se je pustil zapeljati in si nakopal božjo jezo, siloviti Holofernes je padel v past zvijačni ženščini. Povod neštetim krvavim vojnam in bojem od Trojanske vojne naprej so bile ženske. Kjer zlodej ne more česa sam opraviti, tja pošlje zapeljivo žensko. Ženski jezik je uničil več ljudi kakor meč. Kjer je treba in kjer ni, povsod imajo ženske svoje prste vmes. Pri vohunstvu, v diplomaciji, pri vseh mogočih spletkah na posvetnih in duhovskih dvorih Nebroj umorov, samomorov, nebroj ljudi imajo na vesti ženske. Pri solidnem poštenem delu je navadno ženska slabša ko moški, kjer pa je treba delovati z zvijačo in spletkami, tam navadno ženska vse prekosi. Je že po naravi tako urejeno, da navadno zmaga šibkejši spol. Če ne pomaga smeh, morajo pomagati solze in skoraj vsak moški ima svoje šibke strani in trenutke, ko se pusti vloviti.

— Gorje ti, če se zameriš ženski. Ni hujšega sovražnika, ki že zaradi svoje trme nikdar ne odpusti. So sicer izjeme, a izjeme le potrjujejo pravilo.

Natočil je spet obe čaši, se za trenutek zagledal nekam v daljavo in spet povzel besedo

— Veš, star sem že, sedem križev nosim že, veliko sem že v svojem življenju užil slabega, pa tudi dobrega, hvala Bogu. Z budnimi očmi sem vedno opazoval svet in to godljo, ki ji pravimo življenje, in si ustvaril samostojno sodbo o vsem. Malo je poštenosti, značajnosti, iskrenosti in ljubezni na svetu. Večina ljudi je poniglavih, zlasti med »boljšimi« sloji. Midva sva že dolgo dobra prijatelja in rad te imam, pa ti bom danes nekaj povedal, kar ti še nisem.

— Imajo me za sovražnika ženskega spola. Prav imajo. Sem res, vsaj sovražnik hinavskih žensk. Za to pa imam vzroke. Tudi jaz sem bil mlad, živ, zdrav, vesel, trden ko dren, prepoln življenja. Prebrodil sem mnogo svetá, doživel marsikaj. Dobre volje sem bil vedno rad, pil in pel sem, užival rad življenje, kakor pravi pesem: pil ga je rad, pel je rad in pa ljubil. Ženske so me rade videle in jaz nje tudi. Pa sem doživel tudi jaz svojo žaloigro.

— Lepa, čedna je bila, duhovita tudi, skratka, zatelebal sem se vanjo do vratu in ušes. Vedla se je tako in znala je nastopati, da sva se izborno razumela in mislil sem, da sem našel najidealnejše dekle na svetu, za katero bi položil roko v ogenj. Vse je bilo že določeno in pripravljeno, da se vzameva. Pa mi je dober prijatelj namignil in mi dal razumeti, da ni vse v redu z njo. Skoraj nisem mogel verjeti in sem bil kar hud nanj. Mislil sem, da me zadene kap. In res. Prišel sem nepričakovano in se prepričal, da me grdo vara in da je umazana špekulantka. Prvi mah mi je bilo, da znorim. Najrajši bi bil razbil vse, sebe in njo. Pa sem se le obvladal, se iztreznil, vse hladno premislil in za vedno ozdravel od te bolezni, ki jo imenujejo zaljubljenost. Bil je zadnji čas, da sem presekal vse, sicer bi bil kupil mačko v žaklju.

— Takrat sem napravil za vedno križ čez poroko. Lisica, ki se je enkrat skoraj že ujela v past, se pasti ne približa nikoli več. Ostal sem sam in nisem se kesal, posebno, ko vidim, kaj je drugod. Sem prijatelj narave in imam dober dar opazovanja. Živel sem vedno odprtih oči in kar sem opazil, zlasti ob času svetovne vojne, me je še bolj potrdilo v mojem sklepu, da se ne približam nobeni ženski več. Kaj je vzrok ženske nestanovitnosti? Nekoliko morda narava, vzgoja — a tudi moški sami, ki zahtevajo zase — dvojno moralo... Vidiš, zato in tako sem še vedno star fant in morebiti bolj krepak in trden in zdravega srca, kakor bi bil, če bi se bil obabil. Ostal sem zvest samemu sebi in svojim pravim prijateljem. Živio!

Nalil je spet, trčila sva in v njegovih očeh se je nekaj zaiskrilo, kakor da je oživel davno pogašen plamen.

— Nu, je nadaljeval, — nisem pa tako črnogled, da bi metal vse v en koš. Kakor sem rekel, so tudi izjeme, in pred temi klobuk doli. Tako je zlata vredna duša moja kuharica Urša in je bila to tudi v mlajših letih. Poštena, značajna, da se lahko bolj zanesem na njo, kakor na samega sebe. Res, zdaj na starost je časih malo sitna, godrnjava, posebno če pridem kdaj malo dobre volje domov, a to je razumljivo in tudi potrebno. Vsak voz mora imeti zavoro. Skrbi pa in pazi name kakor mati. In take stare majke so najbolj ljubezniva bitja. Pustiti pa jim je treba to, da potrebujejo več vernosti kakor drugi ljudje, da živijo bolj za boljše, po smrti pričakovano življenje In morda je ravno zato v njih nekaj vzvišenega, neka ljubezen, ki ni materialistična in v nobeni zvezi s slo, ljubezen do Boga in bližnjega, katera zato traja vse do tedaj, ko človek stoji ob grobu človeka in moli: Gospod, daj mu večni mir — in še preko groba do tja, kjer sveti večna luč.

Umolknil in napravil globok požirek.

—Oprosti. Zašel sem predaleč in postal skoraj sentimentalen. Življenje moramo jemati tako, kakršno je. Bomo, dokler bomo. Post mortem nulla pocula. Zato: nunc est bibendum! Ampak Urša je le res zlata vredna, zvesta duša. Skoraj žal mi je, da jo včasih iz nagajivosti malo ujezim. Tako sem jo zadnjič podražil: Veš, Urša, jaz sem že star in se mi ne ljubi več gatiti tičev, kakor sem to včasih rad delal. Tebe pa imam tako rad, da bi tebe nagatil, če bi umrla, da bi te imel nagačeno za spomin. Ha, ha!

Pa končajmo. Že mora biti tako na tem svetu. Egoizma je preveč, pa premalo ljubezni. Ali veš, kako molijo Štajerci ob kranjski meji, ko jim preti toča?

Dvignil je čašo in razigrano zapel:

Sveti Mohor in Fortunat,
udarta jo na kranjsko plat!

—b.

SPORT

Seznami najboljših brez pomena?

Menda v sportu sploh ni bolj sporne točke, kakor so dobro znani seznami najboljših ali »rang-liste«, pa čeprav gre v njih samo za vrstni red v še tako majhni skupini, v kateri se prizadeti poznajo med seboj do zadnje dobre ali slabe točke. Dasi je zaradi razvrstitve v te sezname običajno mnogo krika in vika, se zmerom znova najdejo junaki, ki se jim ta posel ne zdi brezpomemben. Bodisi kakor koli, nekateri jo smatrajo za igračkanje, drugi zopet za čisto teorijo, ki nima več kakor informativni značaj in malo praktične vrednosti, toda zmerom se javljajo ljudje, ki se zaradi nje razburjajo — v pozitivni ali negativni smeri.

Če hočemo vrednost teh seznamov oceniti kar se da objektivno, jih moramo predvsem presoditi v njihovem bistvu. Zakaj so prav za prav nastali taki seznami najboljših, domačih ali evropskih ali ameriških ali celo svetovnih zastopnikov katere koli panoge? Najprej zaradi tega, ker so hoteli navdušeni sportniki za zeleno mizo ali — denimo — tudi ob toplo zakurjeni peči uvrstiti po uspehih in neuspehih dolgo vrsto znanih sportnikov, o katerih ni mogoče računati, da bi se brez velikih težav srečali in pomerili med seboj — živi in samo zato, da bi sestavljalec takih tabel ne imel več svojih posebnih skrbi. Ta stran seznamov najboljših bi bila torej strogo informativna in bi ji — vsaj za neopredeljene opazovalce — ne bilo ničesar oporekati.

Drugi sportni teoretiki se lotevajo sestavljanja »renglist« iz najbolj idealnih razlogov, in sicer samo z namenom, da bi zakrknjenim nasprotnikom sportnega gibanja v statistikah dokazali, kaj vse zmore smotrno in nepopustljivo delo na tem področju. Taki seznami najboljših običajno ne segajo daleč preko domačega plota in se jim že na prvi pogled pozna izrazito propagandni namen. Ni dvoma, da je njihov vpliv mnogo večji kakor bi sodili mnogi, ki živijo v prepričanju, da posameznika na sportnem terenu ne zanima, kako gleda nanj »široka javnost«.

Slednjič ima objavljanje sportnih imen in številk iz sporta v kakršni koli razvrstitvi — če je pravilna in pravična, niti ni najbolj važno — svoj nesporni pomen za krepitev volje in elana med prizadetimi. Praksa je pokazala, da je vsak posameznik v sportu silno občutljiv, če ga poskusimo primerjati z njegovim tekmecem; brž ko je to opravljeno v kolikor toliko uradni obliki — to se pravi, v lestvici s suhimi številkami, ki jim ni mogoče oporekati — nikomur ne preostaja drugega kakor znova napeti vse sile za še boljši uspeh.

V sedanjih časih, ki za postavljanje novih rekordov in seznamov najboljših po mednarodnem merilu niso najbolj prikladni, so svetovne »rangliste« nadomestil; seznami najboljših sportnikov v Evropi. Tudi ti pregledi »krajevnega« značaja niso izgubili vpliva, kakršnega smo obrazložili zgoraj. V nekaterih primerih sta ta omejitev in zavest, da se zaenkrat za svetovno slavo ni treba boriti prav za svetovni rekord, temveč »samo« za najboljši evropski izd, nekaterim redkim kandidatom še bolj pognali kri v žile. Prav odtod so se med najboljšimi evropskimi sportniki pojavila imena nekaterih, ki bi pred vojno bržkone ostala pozabljena.

Koristne strani seznamov najboljših so izrabili tudi mnogi sportni voditelji majhnega območja (v zvezah in društvih), ki so v določenih dobah namenoma uvedli podrobno ocenjevanje in razvrščanje svojih miljencev po marljivosti in uspehih. Tudi ta način je prinesel odlične sadove, kajti malo je sportnikov, ki bi celo v najožjem domačem krogu hoteli biti zadnji ali med zadnjimi. Drug poganja drugega, ne samo zaradi sebe in zaradi upanja, da bo kdaj dosegel svetovne vzornike, temveč prav na tihem tudi zato, da ne bo med najslabšimi, ko bo klubski trener ali učitelj javno predložil strogo sodbo o svojih učencih.

Seznami najboljših ali po domače »rangliste« torej niso nič slabega, razen kadar vsebujejo imena (slabo razporejena seveda), za katerimi stoje celi narodi in celo svetovi, od katerih vsak zase ne zna dovolj prehvaliti svojega predstavnika v seznamu. Spori o teh vprašanjih so čudovito dolgovezni in ostanejo običajno nerešeni, za sport in vse, ki se zavzemajo zanj, pa ne prinašajo prav nobenih koristi.

V nekaj vrstah

Madžarsko table-teniško moštvo za Bratislavo

Madžari so že sestavili ekipo, ki bo zastopala madžarske namizne teniške igralce na mednarodnem turnirju v Bratislavi v dnevih od 28. do 30. t. m. Moštvo tvorijo: brata Harangozo, Soos, Sido in Till. Prva dva sta svoječasno zastopala bivše jugoslovenske klube v Subotici in že takrat prednjačila vsem ostalim.

Švedska premagala Dansko v tenisu

V stockholmski kraljevi dvorani se je vršil meddržavni dvoboj švedskih in danskih tenisačev. Zmagala je Švedska, ki je bila že od vsega začetka siguren favorit. V prvih dveh igrah so Švedi vodili z 2:0 in tudi igro parov so odločili v svojo korist. Rezultat odločilne točke je bil: Eliässen—Bergelind z Jakobsen—Per Thielsen 6:2, 4:6, 6:2 in 6:2. Ponavljamo rezultate prvih dveh singlov: Thorsten Johannssen—Helge Johannssen 7:5, 6:0 in 6:3 in Nils Rohlson—Helge Plougman 3:6, 6:1, 7:5, 5:7 in 6:2.

Prško moštvo v Celovcu poraženo

Prško hokejsko moštvo je gostovalo dva dni v Celovcu ter se je moralo vrniti domov z dvema porazoma. V prvem srečanju so Celovčani odločili borbo v svojo korist z rezultatom 4:0 (0:0, 1:0, 3:0), v drugem pa je bil poraz gostov še večji: 8:0 (3:0, 2:0, 3:0). Žerjav sam je zabil pet golov za celovške barve.

Dunajčanka Pawlik zmagala na mednarodnem drsalnem tekmovanju

Na mednarodnem tekmovanju juniorskih drsačic z madžarsko in slovaško udeležbo je zmagala Dunajčanka Eva Pawlik z mestno številko 5; druga je bila Madžarka Kekessy, tretja tudi Madžarka Marika Barry, četrta Madžarka Eva Barry in šele peta Slovakinja Fedja Kalenčik.

Josip Olup 70-letnik

Trgovec in posestnik Josip Olup je med najbolj znanimi Ljubljančani, čeprav je po rodu Štajerec. Rodil se je v Draži vasi pri Konjicah kot prvorojenec v skromni kolarski družini. Pri očetu se je izučil za kolarja, toda že v mladosti ga je želja gnala v službo in je bil nekaj let zaposlen na Studencu pri Ljubljani. Potem so ga prijatelji spravili k ljubljanski mestni policiji in je v času županovanja

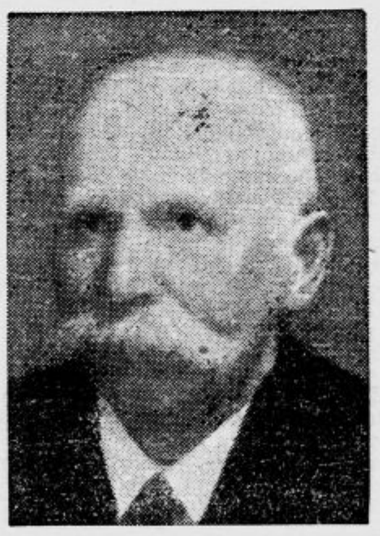

Ivana Hribarja postal v Ljubljani splošno znan. Pogosta služba pod Trančo je nanesla, da se je priženil k trgovki Mariji Tomažinovi na Starem trgu 2. Poročil se je leta 1903 in se nato posvetil trgovini. V prvem zakonu se mu je rodilo troje otrok: Marija je poročena z bivšim opernim pevcem Štefanom Marčecem, ki živi sedaj v Zagrebu, sin Joško je sledil svojemu očetu in je na glasu uglednega trgovca, Vladimir pa je umrl že po nekaj mesecih. Oče Olup vé danes zanimivo pripovedovati, kako je bilo svoje čase treba potovati z oblekami okrog po sejmih na Primorskem, Dolenjskem in Notranjskem. Po petih letih srečnega zakona mu je žena umrla, a pred prvo svetovno vojno si je izbral novo družico Martino Feletovo. V tem zakonu so se mu rodili štirje otroci, od katerih je prvorojenka umrla že po dveh letih. Zvonimir vodi podjetje »Triglav«, ki ga je oče Olup prevzel leta 1922 od Voka, Vera je poročena s trgovcem Vitalom Seunigom, Majdka pa z dr. Hladetom, ki je prav tako štajerski rojak.

Josip Olup je zgledno skrben za svojo družino in za svoje uslužbence. Zelo rad pa posveča svoje skrbi tudi javnemu blagru. Polnih osem let je bil občinski svetnik in je deloval v različnih odsekih. Bil je član direktorija Mestne hranilnice in delegat mestne občine pri Kreditnem zavodu. Kot dobrosrčnega človeka ga pozna vsa Ljubljana, saj je kot okrajni načelnik petega okraja imel že pred sedanjo vojno dosti prilike, da je spoznal težave revnih slojev. Vsako leto povede celo gručo birmancev v stolnico. Zadnje čase se je javnemu delu nekoliko odtegnil, ker se je moral zaradi rane v prsih, ki jo je dobil v prvi svetovni vojni, podvreči hudi operaciji, katera mu pa posledic rane ni mogla odpraviti. Kljub temu ga še vedno vidimo pridnega v trgovini, prosti čas pa posveča vnukom in vnukinjam, katerih se že lepo število oklena ljubega dedka. Poštenjaku in dobrosrčnemu možu veljajo ob sedemdesetletnici tudi naše tople čestitke.

MALI OGLASI

Kdor išče službe plača za vsako besedo L —.30, za drž. in prov. takso —.60, za dajanje naslova ali šifro L 2.—. Najmanjši iznos za te oglase je L 7.—. — Za ženitve in dopisovanja je plačati za vsako besedo L 1.—, za vse druge oglase L —.60 za besedo, za drž. in prov. takso —.60, za dajanje naslova ali šifro L 3.—. Najmanjši iznos za te oglase je L 10.—.

Službe išče

GOSPODIČNA išče zaposlitve kot potnica, ki potuje in opravlja trgovske posle. Ponudbe na oglas. oddelek »Jutra« pod »Potnica«. 1426-1

MLAD INŽENIR kemije, išče kakršnokoli zaposlitev. Ponudbe na oglasni oddelek »Jutra« pod značko »Inženir«. 1421-1

KUHARICA samostojna, boljša, vešča pospravljanja sob, išče s 1. febr. službo. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Gospodinja«. 1410-1

Službo dobi

KUHARICO ki bi opravljala tudi vsa hišna dela, sprejmem k 3-članski družini. Hrana dobra, plača 400 lir. Nastop po dogovoru. Naslov v ogl. odd. Jutra. 1387-1a

DEKLE za v kuhinjo, sprejmem, po možnosti staro nad 25 let. Gostilna Sv. Jakoba trg 5. 1384-1a

KNJIGOVODJO ali knjigovodkinjo z znanjem nemščine in italijanščine, išče večje lesno podjetje na deželi. Nastop službe takoj ali 1. februarja. Ponudbe na oglasni oddelek »Jutra« pod šifro »Dobra plača«. 1366-1a

KUHARICO samostojno, iščem k 2 osebama. Ponudbe na ogl. oddel. Jutra pod »Čista in poštena«. 1339-1a

RAZNASALKO cvetja hitro in pošteno, sprejme J. Kovač, »Cvetje«, Frančiškanska ulica 4 — preko dvorišča. 1420-1a

PRODAJALKO (CA) za knjigarno in papirnico sprejmem. Ponudbe z navedbo službovanja in plače na oglasni oddelek »Jutra« pod šifro »Prodajalka«. 1419-1a

KUHARICO za vse, sprejmem takoj ali s 1. febr. v dobro hišo. Le z daljšimi spričevali ali dobrim priporočilom. Hrana in plača zadostna. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »V Ljubljani«. 1400-1a

POSTREŽNICO iščem za takoj. Medvedova 14-I, levo. 1399-1a

Prodam

MIŠI, PODGANE in ščurke, zanesljivo pokončate s strupom, ki ga dobite v drogeriji KANC, Židovska ul. 1. 1353-6

NOVE NOGAVICE damske in moške, nekaj metrov flanele, belega pikeja in nove moške spodnje hlače, prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 1391-6

SKORNJE št. 42, moške čevlje št. 44 — damske, črne semiš št. 37, prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 1441-6

FOTOAPARAT znamke »Kodak Retina« Xenar 3.5, prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 1440-6

OTROŠKI VOZIČEK globok, krem, avtomodel zamenjam za kuhinjsko plašč — prodam tudi kostume, 2 para damskih čevljev št. 38, otročjo pupo, psiho in razne druge stvari. Cesta na Rožnik 29. 1438-6

DRSALKE dobite pri »Prometu« — (Nasproti Križanske cerkve). 1403-6

PODGANE, MIŠI, stenice, zanesljivo pokončava zavod za pokončavanje golazni in mrčesa Zor Adolf, Tavčarjeva 4-III, levo. 1433-6

TEHTNICO avtomatično, do 15 kg, tovarniško novo, poceni prodam. Peklar, Gledališka 12-III. 1414-6

BLAGO za moško obleko, prodam. Krakovski nasip 26 — pritličje, levo. 1416-6

MODERNE OPREME za spalnice in kuhinje, prodaja in sprejema naročila: Vidmar, Vodnikova 31. 1246-6

POSTELJO s posteljno omarico, dobro ohranjeno, ugodno prodam. Vegova ul. 10-I. nadstr. 1417-6

MALI KOTEL 4 atmosfere, prodam za 15.000 lir. Vprašati v Prisojni ul. 5, dvorišče. 1405-6

PRODAM: zbirko plošč, kompl. novih oper v zasedbah z najboljšimi sedanjimi italijan. pevci: Traviata, Trubadur, Sevijski brivec, Cavalerija Rusticana, Tosca, Madame Butterfly in Carmen. Nasl. Jos. Bajt, I. Avšič, Prešernova 3. 1406-6

ŠIVALNI STROJ z dolgim čolničkom — prodam za 1600 lir. — Resljeva cesta 30, podpritličje. 1407-6

KRATEK POVRŠNIK spomladanski, siv — in damski usnjen plašč — prodam. Ogled: Žigon — Wolfova 10. 1395-6

Kupim

SREBRNINO kovance, žlice, verižice, prstane, zapestnice, namizno orodje, vaze ter druge dragocenosti, kupimo po najvišjih cenah. Takojšnja gotovina. Rudolf Zore, Ljubljana — Gledališka ul. 12. 1424-37

STARE URE zapestne in žepne, samo v dobrem stanju, kupi Janko Jazbec, urarski mojster, Miklošičeva cesta 12. J.-M.-338-7

STEKLENICE razne vrste kupujemo. Dobri plačamo! N. Vaše želje jih prevzamemo na domu. B. Gustin, Vodnikov trg št. 2. J-318-M

DRSALKE kupuje in prodaja »Promet« nasproti križevniške cerkve. 1046-7

OTROŠKI VOZIČEK, dobro ohranjen, kupim. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Takoj 22«. 1044-7

KLAVIR ali PIANINO preproge, Radio, kavč, 3 delno omaro in različno pohištvo, kupim proti dobremu plačilu. Naslov v ogl. odd. Jutra. 1431-7

KNJIGE v raznih jezikih, znanstvene, novejšega časa in tudi cele knjižnice, kupuje stalno knjigarna Kleinmayr & Bamberg, Miklošičeva 16 1435-7

KUPIMO motorna kolesa in stare avtomobile ter gume za motorna kolesa in avtomobile. Merkur, Puharjeva ul. 6. 1429-7

KUPIMO BICIKLJE gume za biciklje, motorna kolesa ter gume za motorna kolesa. Merkur, Puharjeva 6. 1430-7

DELNICE Trboveljske in papirnice Vevče, kupimo večje množine. Rudolf Zore, Ljubljana, Gedališka ul. št. 12. 1422-7

VEČ SADIK teiletnih breskev, prodam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 1413-7

HARMONIKO za začetnika in šivalni stroj, kupim. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Cimpreje«. 1402-7

KNJIGO »Das grosse Weltgeschehen«, I. in IV. Band, kupim. Ponudbe z navedbo cene na ogl. odd. Jutra pod »1939« 1398-7

V najem

BRIVSKI SALON oddam, ali sprejmem pomočnika. Naslov v oglas. oddelku »Jutra« 1434-17

Posest

KOMPANJONA(-KO) z 250—300.000, išče večje staro podjetje v sredini mesta, s 35 nastavljenci čisti zaslužek 25 000 mesečno. Ponudbe na ogl. oddelek Jutra pod »100% sigurnost« 1375-20

NOVO HIŠO večnadstropno, komfortna stanovanja, prodam. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Komfortna«. 1411-20

Stanovanja išče

DVOSOBNO STANOVANJE, iščem za februar ali marec. Plačam vnaprej večletno najemnino ali pa dam primerno visoto kot posojilo. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »3 članie«. 1392-21a

500 LIR NAGRADE dam tistemu, ki mi preskrbi dvosobno stanovanje v centru ali bližini mesta. Ponudbe na ogl. oddelek »Jutra« pod šifro »Stanovanje«. 1428-21a

Sobo odda

PRAZNO SOBO veliko, suho, čisto, oddam v novi hiši, v središču mesta, tudi pripravno za shrambo lepega pohištva. Naslov v ogl. odd. Jutra. 1437-23

OPREMLJENO SOBO s kopalnico in centralno kurjavo, v centru mesta oddam solidnemu gospodu. Eventuelno, ako ima živila, bi mu tudi kuhala. Puharjeva 5/V. 1425-23

SOBO s kopalnico ev. s souporabo kuhinje, oddam solidni gospodični ali gospej. Glinška 13. 1404-23

OPREMLJENO SOBO s posebnim vhodom, v središču mesta, oddam. Naslov v ogl. odd. Jutra. 1396-23

Sobe išče

SOBO elegantno, opremljeno, v strogem središču, separirano s stopnišča, iščem. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Zelo dober plačnik«. 1432-23a

OPREMLJENO SOBO za 2 osebi, iščem. Posteljno perilo zaželjeno. Samo boljše ponudbe na ogl. oddelek Jutra pod »Mirna 9«. 1409-23a

PRAZNO SOBO zračno, išče solidna gospodična-profesorica. Ponudbe na ogl. odd. Jutra pod »Profesorica«. 1408-23a

Razno

Pozor! ZNANSTVENIK psiholog — Moder — se nahaja v Ljubljani, Trstenjakova ulica št. 1/I, levo — poleg kavarne Majden. Iz pisave vam pove značaj in prihodnjost. Razloži vam astrološka in hiromantska vprašanja. — Pišite mu, ali pa se osebno javite dnevno od 14. do 17. ure; ob nedeljah tudi od 10. do 12. ure. M.—336-37

BANČNE, DENARNE, blagovne posle, srebrni denar in razne dragocenosti, vnovčim po najvišji ceni. — Izposlujem nakup in prodajo nepremičnin, hiše, parcele, posestva, tudi izven bloka. — Alojz Planinšek, Ljubljana, Dvořakova (sedaj Knafljeva) ulica 3/I. 1006-37

VAŠE ROKAVICE in usnjene čevlje, vse usnjene izdelke, barvamo in semiš čevlje, čistimo po najnižji ceni. Džemal Halrulj, Mestni trg 11. J-340-M-37

LOVCI!!! Imam štiri stenske dekorativne bronaste relife, original Comolero, naprodaj. Redka prilika. Višek umetnosti. Velika vrednost za ljubitelje lovske umetnine. Oglejte si pri Rudolfu Zore, Ljubljana, Gedališka ul. št. 12. 1423-37

BOS. PRTIČ se je izgubil 14. t. m. zvečer od ul. Vik. Em., Gosposvetske, Gledališke do Magdiča. Najditelj naj ga odda proti nagradi pri Vidovič, Vikt. Em. 46-III. 1418-37

POZOR! POZOR! Cenj. dame. Damski modni salon Vam izdela, popravi in obrača: plače, kostume in obleke ter otroške oblekce in mašče, po najnovejših žurnalih, cene zmerne, postrežba hitra. Se priporoča modni salon Genica, Zaloška c. 18-II nad. 1412-37

KOMUR BI BILO KAJ znanega o usodi gdč. Waxler Erne iz Novega mesta, Ljubljanska ul. 3 — naj sporoči naslov v ogl. odd. Jutra. 1401-37

SVINČNIK znamke »Montblanc Pix št. 72 P. I. Baraga« se je izgubil od Dol. c., Davkarija, Prevod in nazaj. Prosi se, da se odda proti nagradi v trg. P. Babič, Dol. c. 2. 1394-37

DENARNICO sem izgubila na tramvaju od Kolinske na »2« ali od kolodvora na »4« do Ejavčeve in na poti tja do nemškega konzulata ali v čakalnici konzulata od 8 do ½11. ure dopoldne, dne 17. jan. Pošten najditelj naj jo proti nagradi odda v upravi Jutra. 1393-37

DENARNICO z gotovino ca 630 lir, svojo celo mesečno plačo, sem izgubila v tramvaju od Magistrata do poste. Poštenega najditelja lepo prosim, da mi jo vrne na ogl. odd. Jutra pod »Zelo potrebna«. 1439-37

Prevodi, prošnje, prepisi, razmnoževanja, informacije »SERVIS BIRO«, Šelenburgova ul. 4 tel. št. 2109

KUPIMO skladiščne štelaže

za večje skladiščne prostore. — Naslov v oglasnem oddelku »Jutra«.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

KINO UNION Telefon 22-21

Zanimiva usoda zakona današnjih dni

Priljubljeni svet

Brigite Horney, Willy Fritsch, Paul Dahlke itd.

Predstave ob delavnikih: ob 15.30 in 17.30 uri.

KINO MATICA Telefon 22-41

Višek letošnje filmske sezone! Velefilm v barvah o neverjetnih pustolovščinah slovitega barona Münchhausena.. — Najdovršenejše delo v Agfakoloru. Velezanimivo dejanje, odlični igralci prekrasne naravne barve

Lažnivi Kljukec

Igralci: Hans Albers, Brigita Horney, Ilse Werner, Hans Brausewetter itd

Radi izredne dolžine filma predstave ob delavnikih ob 14.30 in 17.00 uri

KINO SLOGA Tel. 27-30

Izvanredno delo nemške filmske umetnosti!! Dokument življenja in dela največjega ženija Mozarta v velefilmu

Kogar bogovi ljubijo

Odlični umetniki: Hans Holt, Winnie Markus, Irene von Meyendorff, Paul Hörbiger. Sodeluje: Dunajska filharmonija, — slavna pevka-koloraturka Erna Berger in drugi. Najlepše melodije iz oper »Figarova svatba«, »Don Juan«, »Čarobna piščal« in »Requiem«. Radi velike dolžine filma predstave ob delavnikih ob 14.30 in 17. uri. V nedeljo ob 10., 14.30 in 17. uri.

ZAHVALA

Vsem, ki ste z nami sočustvovali in nas tolažili ob bridki izgubi naše ljubljene mame, sestre in tete, gospe

Klun Karoline

jo obsuli s cvetjem ter počastili na katerikoli način njen spomin in vsem, ki ste jo v tako velikem številu spremili na njeni poslednji poti, naša prisrčna zahvala.

Ljubljana 19. januarja 1944.

ŽALUJOČI OSTALI

✝

Dotrpel je, previden s tolažili sv. vere naš dobri mož, oče, stari oče, brat, tast, stric in svak, gospod

Jožef Blatnik

vpokojenec drž. železnic

Pogreb dragega pokojnika bo v četrtek, dne 20. t. m. ob pol 5. uri popoldne z žal. kapelice sv. Petra, k Sv. Križu.

Ljubljana, 18. januarja 1944.

Žalujoče rodbine: Blatnik, Jernejčič, inž. Prelc, Kastelic — in ostalo sorodstvo.

✝

Umrla nam je, zadeta od kapi, po kratkem trpljenju, previdena s tolažili sv. vere, naša ljubljena teta, gospa

Marija Kobau

učiteljica v pokoju

Pogreb bo v petek, dne 21. t.m. ob 4. uri popoldne z žal. kapele sv. Nikolaja, k Sv. Križu.

Ljubljana, 19. januarja 1944.

DANILO in GVIDO KOBAU

Harry Hoff: 9

ZLATA PIJANOST

Kriminalni roman

Barreto je ukazal, naj moža pokrepčajo, ter poslal po komisarja Brauna, da se pogovorita o novem pripetljaju. Med tem se je bilo zdanilo.

Braun je rekel z rahlo zmagoslavnim poudarkom: »Zdaj pa vendarle ne morete več kratko in malo zanikati, senhor Barreto, da prihajata kot morilca vašega brata Emilja tudi brata Salvadorja v poštev. Če sta se znova obrnila semkaj —«

Barreto je skomignil z rameni. »Kljub temu skoraj ne verjamem,« je čemerno odvrnil. »Rekel sem vam že, da je pot stalno zastražena.«

»To je bilo Salvadorjema znano. Najbrže sta tudi vedela, kje se straža drži. V takem primeru sta se je zlahka ognila.«

Zdaj je pokazal Barreto obraz človeka, ki vse bolje ve. »Vidim, gospod Braun,« je dejal, »da si še vedno niste ustvarili prave slike razmer tukaj v pragozdu. O kakem ogibanju ne more biti niti govora. Le poskusite se sami preriti skozi hosto in močvirje.«

»Ljudje, kakršna sta Salvadorja, se najbrže niti takih ovir ne plašijo,« je Braun odvrnil. »A nikar se ne prerekajva. Saj se bo kmalu pokazalo, ali je tu kaka sled o bratih. Za zdaj vas prosim, da smem pogledati v vašo kartoteko.«

»Aha — radi bi se o bratih nadrobno poučili?«

»Nemara tudi to. Vendar me za zdaj nekdo drug bolj zanima.«

»Kdo pa, če smem vprašati?«

»O tem bi do nadaljnjega rajši molčal. Ne maram zbuditi v vas kake sumnje, ki utegne biti nazadnje vendarle neupravičena. Bistvo moje naloge pa terja, da vzlic temu preiščem vsako malenkost.«

Barreto je komisarja prežeče pogledal. Videti je bilo, da je nekoliko užaljen, ker ne pride Braun takoj z odkrito besedo na dan. Le odkod je izvirala ta napetost, ki je bila očitno nastala med njima?

»Torej imate koga na sumu?« je vprašal.

»Imam in nimam.« je Braun ogibljivo odvrnil. »Najbrže bom moral nekaj časa več ljudem bistreje gledati na prste. Sicer pa vobče še nisem tako trdno prepričan kakor vi, da bi šlo res za roparski umor.«

»Ali, prosim vas,« je vzrojil Barreto, »zlata kepa je vendar izginila, in dejanje se je zgodilo kmalu potem, ko jo je bil brat pokazal.«

»Slišim, da večkrat kažejo take kepe, ne da bi se zato dogajali umori.«

»Zanimalo bi me slišati, kakšne možnosti imate še na misli.«

»Oh — možnosti se ne manjka. Maščevanje. Ljubosumje. Nevoščljivost. Osebni prepiri —«

Barreto je pripri oči. »Izmikate se mi, komisar,« je zatrdil, »radi bi mi nekaj prikrili. Škoda. Mislil sem, da mi boste docela zaupali.«

»Ta stvar nima z zaupanjem nikakega opravka,« je Braun odvrnil, in tudi njemu je glas nekam razdraženo zazvenel. »Toda pri svojem preiskovalnem delu se ne smem izpostavljati nikogaršnjemu vplivanju ali vmešavanju.«

»Saj mi ne hodi na misel, da bi se vmešaval.« Barreto je zamahnil z roko in pokazal Braunu hrbet. »Ravnajte torej, kakor vas je volja. Ne bom vas več nadlegoval z vprašanji.«

Braun je skomignil z rameni in odšel. V osrednji pisarni je poiskal kartotečni list Benta Mendasa. Iz zapiskov je izhajalo, da je bil mož doma iz Bahije, kjer je prejšnje čase delal kot inženjer v elektrarni. Nekega dne je moral zaradi uboja stopiti pred sodnike. Pobil je bil prijatelja, ki ga je zalotil v nedvoumnem položaju s svojo ženo. Toda sodišče ga je po koreniti preiskavi vseh podrobnih okoliščin oprostilo. Mendas, ki je bil kljub temu izgubil službo, je ženo zapustil in je skušal zdaj tu v samoti preboleti največje razočaranje svojega življenja. Grafološki podatki o njegovem značaju in navedbe o njegovem prejšnjem delovanju so bile zadovoljive. Grafološka ocena je res da govorila tudi o tem, da je razburljive narave.

Ko je Braun prebral vse zapiske, se je zamislil. Številka na kartotečnem listu je opozarjala na neki poseben spis. Komisar ga je poiskal in se vestno začital vanj. Iz življenjepisa je bilo razvidno, da je imel Mendas kot sin delovodje dobro vzgojo in je bil opravil vse izpite s prav dobrim uspehom. Overovljeni prepisi spričeval so bili priloženi.

Tudi oprostilna sodba bahijskega sodišča je bila priložena. Oprostitev je utemeljevala takole:

»Obtoženec, mož razburljivega značaja, je v prvem vzkipu pobil svojega prijatelja s strahovitim udarcem s pestjo, ki je povzročil prizadetemu hud pretres možganov, zaradi katerega je čez dva dni umrl. Sodišče meni, da bi bil spričo danega dejanskega stanja tudi manj vročekrven človek podobno ravnal in da nikakor ni moči govoriti o namerni usmrtitvi. To dokazuje že dejstvo, da ni rabil nikakega orožja. Udaril je zgolj nagonsko, videč, da ga je bil njegov najboljši prijatelj nizkotno prevaril. Smrt tega človeka tudi ni bila neposredna, temveč le posredna posledica udarca. Obtoženec je nadalje takoj poklical zdravnika, ko je opazil, da leži prijatelj kakor mrtev na tleh. Njegov vzklik: ‚Moj Bog — tega nisem hotel!‘ potrjujeta tako žena kakor gospodinjska pomočnica. Če uvažujemo te okoliščine ter upoštevamo obtoženčevo prejšnje življenje in njegova spričevala, je mogoč edino zaključek, da gre za navadno dejanje v afektu zaradi katerega po § ...« — člen kazenskega zakonika so bili podrobno navedeni — »ni moči klicati obtoženca na odgovor. Kakor so poizvedbe sodišča dognale, je bil Mendas zmerom vesten, reden in priden človek. Glede na vse to je sodišče obtoženca oprostilo.«

K sodbi je bil pripet listek, na katerem je bil Barreto svojeročno zapisal: »Prav tako! Jaz bi bil na Mendasovem mestu enako ravnal — ne, najbrže bi bil lopova kratkim potem ustrelil. Mendas ni zločinska natura. Njegovemu rihodu ne oporekam.«

»Ta je čisto Barretova!« je zamrmral Braun sam pri sebi. »Zmerom odkrito in naravnost. Zato se mu je pravkar tolikanj zamerilo, ko sem rekel, da moram ohraniti svoje mnenje zase.«

Vendar pa Mendasov slučaj za komisarja s tem še ni bil odpravljen. Nekaj mu je kljuvalo v mislih — nekako je utegnil biti mož vendarle sumljiv. Mendas je bil človek strastne in togotljive nature. V Braunu se je oglašalo vprašanje: kaj, če je bil tudi ta mož častilec Marije Odowaldove?

Odgovor na to vprašanje je moral kmalu priti. Za deseto uro je bil naročil Marijo k sebi, ker je snoči ko je bila trudna in upehana, ni hotel zaslišavati.

Na to zaslišanje je bil zdaj sam napet.

*

Ko se je Braun napotil v policijsko poslopje, mu je Rodrigo Peixote ves razburjen pritekel naproti. »Gospod komisar!« je zaklical. »Gospod komisar! Okradli so me, podlo okradli. Pomagajte mi. Morate mi pomagati, gospod komisar!«

Braun je obstal in zavzeto pogledal obupanega moža. »Kako, prosim? Okradli? Kaj so vam pa ukradli?«

Schriftleiter - Urejuje: Davorin Ravljen. — Für das Konsortium »Jutro« als Verlag - Za konzorcij »Jutra« kot izdajatelja: Stanko Virant. — Für »Narodna tiskarna A. G.« als Druckstelle - Za »Narodno tiskarno d. d.« kot tiskarnarja: Fran Jeran. — Für den Inseratenteil verantwortlich - Za inseratni oddelek odgovarja: Ljubomir Volčič